düşünce

SOSYALİZM ve İNSAN RUHU

OSCAR WILDE

çeviren: fuat sevimay

AYLAK ADAM

OSCAR WILDE

sosyalizm ve insan ruhu

Aylak Adam 13
Düşünce 04
Kitabın Özgün Adı: *The Soul of Man Under Socialism*
©2013 Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık
ISBN: 978-605-4849-02-4
Sertifika No: 27938
Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Eylül 2013, İstanbul

Yayın Yönetmeni: Erkan Aslan
Editör: Haluk Ballı
Tasarım: Kozmedya - Hüseyin Kozdibi (0216 631 07 90)
Baskı: Özal Matbaası (0212 565 25 99)

Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık
Merkez Mah. Kesir Sok. No: 5/4 Çekmeköy/İstanbul
Tel: 0 542 586 79 61

bilgi@aylakadamyayinlari.com
aylakadamyayinlari.com
facebook.com/aylakadamyayinlari
twitter.com/aylakadamyayin

Oscar Wilde. 1854 yılında Dublin'de doğan roman, öykü ve oyun yazarı, şair ve eleştirmen. Cerrah bir baba ve gazeteci bir annenin çocuğudur. James Joyce gibi ünlü isimlerin mezun olduğu Trinity College'de okumuş ve aristokrat bir yaşam sürmüştür. John Ruskin ve Walter Pater'den etkilenmiştir. Estetizm ve sosyalizm, hayatı boyunca etkilendiği başlıca akımlardır. "Sanat için sanat" anlayışını benimsemiş ve bu görüş üzerine İngiltere ve Amerika'da konferanslar vermiştir. Eşcinsel olduğunu saklamaması nedeniyle dönemin en önemli ahlâki meselesi olarak dava edildi ve hapse mahkûm oldu. Bu yıllardan sonra hiçbir şey eskisi gibi olmadı ve Oscar Wilde alışık olduğu gösterişli yaşamın aksine Paris'te sefalet içerisinde öldü.

OSCAR WILDE

sosyalizm ve insan ruhu

ingilizce aslından çeviren: fuat sevimay

düşünce

AYLAK ADAM

Kuşkusuz ki Sosyalizmin kurulmasıyla birlikte bize sağlayacağı en önemli kazanım, günümüz şartlarını göz önünde bulundurduğumuzda, neredeyse herkesin muzdarip olduğu o menfur "başkaları için yaşama" gerekliliğinden bizi kurtaracak olmasıdır. Aslına bakarsanız, bu illetten yakasını kurtarabilenlerin sayısı neredeyse yok denecek kadar azdır.

İçinde bulunduğumuz yüzyıl boyunca, Darwin gibi muhteşem bir bilim insanı, M. Renan gibi titiz bir eleştirmen, Keats gibi büyük bir şair ve Flaubert gibi usta bir sanatçı Platon'un deyimiyle, "duvarın koruması altında" kendilerini toplumdan soyutlamayı, her kafadan bir sesin çıktığı ortamlardan kendilerini uzak tutmayı başararak içlerindeki cevheri ortaya çıkarabilmişler ve hem kendileri hem de tüm dünya için eşi benzeri olmayan bir kazanım elde etmişlerdir.

Ne var ki, bunlar birer istisnadır. İnsanların çoğu sağlıksız ve abartılı bir fedakârlıkla diğer insanların çıkarlarını kendilerinden daha üstün tutarak, aslında biraz da buna itilerek, hayatlarını mahvederler. Bir de

bakmışlar ki hayatları korkunç bir yoksulluktan, çirkinlikten, açlıktan ibaret hale gelmiş. Görünen o ki tüm bunlar duygusal anlamda harekete geçmelerine sebep olmuştur. İnsanın duyguları mantığından daha hızlı bir şekilde harekete geçebilir ve geçmişte "eleştirinin işlevi" üzerine yazdığım bir makalede de belirttiğim gibi; insanın düşünceden ziyade, acıya karşı sempati duyması çok daha kolaydır.

Bu bağlamda, hayran olunası, fakat yanlış yönlendirilmiş niyetlerle kendilerini, büyük bir ciddiyet ve duygusallıkla gördükleri kötülüklere çare bulmaya adarlar. Ama onların çareleri hastalığı iyileştiremez; aksine daha da derinleştirir. Aslına bakarsanız, onların sundukları çareler de hastalığın bir parçasıdır.

Örneğin; yoksulluk sorununu, yoksul insanların hayatta kalmasını sağlayarak ya da daha ileri bir ekolün yaptığı gibi, yoksulları oyalayarak çözmeye çalışıyorlar. Ama bu soruna bir çözüm getirmiyor; aksine sorunu daha da fazla körüklüyor. Asıl çözüm, toplumu, yoksulluğun ortadan kalkacağı bir temel üzerine inşa etmekten geçiyor. Ve fedakârlığın erdemleri, bu hedefin gerçekleşmesine engel olmuştur.

Tıpkı en kötü köle sahiplerinin kölelere karşı iyi davrananlar olması ve bu yaklaşımın, sistemin korkunç yüzünün acı çeken insanlar tarafından fark edilmesine ve bu sistem üzerine kafa yoran insanlar

tarafından anlaşılmasına engel olması gibi, mevcut koşullarda İngiltere'deki gidişata baktığımızda, topluma en çok zarar verenlerin en fazla faydalı olmak isteyenler olduğunu görürüz.

Ve sonunda sorunu tam anlamıyla incelemiş ve o hayata dair bilgisi olan insanların -East End'de yaşayan eğitimli insanların- topluma; kendilerini hayır işlerine, yardımseverliğe ve bu tip faaliyetlere iten fedakârca dürtüleri dizginlemelerine dair telkinler verdiğine tanık olduk. Onlar bu tip yardımseverlik faaliyetlerinin insanların ahlâkını bozduğunu ve daha da alçalttığını düşündükleri için böyle yapıyorlar. Sonuna kadar da haklılar. Yardımseverlik pek çok günahı doğurur. Söylenmesi gereken bir şey daha var: Özel mülkiyetin kurumsallaşması sonucu ortaya çıkan korkunç zararları ortadan kaldırmak için yine özel mülkiyetin kullanılması da ahlâk dışıdır. Hem ahlâk dışıdır, hem de adaletlisizliktir.

Sosyalizm idaresinde, elbette ki bütün bunlar ortadan kalkacak. Leş kokulu mağaralarda, pis paçavralar içinde yaşayan kimse kalmayacak; kimse tahammülü mümkün olmayan bir iğrençliğin ortasında açlıktan midesi sırtına yapışmış sağlıksız çocuklar büyütmeyecek. Toplumun güvenliği, şimdi olduğu gibi, hava şartlarına bağlı olmayacak. Soğuklar çöktüğünde yüz binlerce insan işini kaybedip mide bulandırıcı bir sefilliğin ortasında sokaklara düşmeyecek ya da o gece başlarını sokabilecekleri iyi kötü bir yer ve bir parça

ekmek bulmak için kapı kapı gezmeyecek. Toplumun her bir üyesi, içinde yaşadığı toplumun genel refah ve mutluluğundan payına düşeni alacak ve karakış gibi doğa olayları olsa dahi, hiç kimse bundan bir zarar görmeyecek.

Öte yandan, Sosyalizm sırf insanı Bireyselliğe götüreceği için bile değerli olacaktır.

Sosyalizm, Komünizm ya da adına her ne derseniz diyin, özel mülkiyeti kamu mülkiyetine çevirecek ve rekabeti ortadan kaldırıp müşterek çalışmayı devreye sokarak toplumu o sağlıklı, olması gereken asıl haline geri döndürecek ve toplumun her bir üyesinin maddi refahını sağlayacaktır. Esasında Sosyalizm, yaşam için gereken uygun temeli ve uygun ortamı sağlayacaktır. Ama yaşamın olabilecek en mükemmel haline ulaşması için gereken bir şey daha var: Bu da Bireyselliktir.

Eğer Sosyalizm otoriter yapıda olursa, hâlihazırdaki politik güçle donanmış iktidarlar gibi ekonomik güçle donanmış iktidarlar olacak olursa, sözün kısası; eğer "Endüstriyel Despotluklar" ortaya çıkarsa, o zaman insanlığın sonu başından daha kötü olacaktır.

Günümüzde özel mülkiyetin varlığının bir sonucu olarak, pek çok insanın oldukça kısıtlı bir düzeyde Bireyselliğini geliştirme imkânı vardır. Bu insanlar ya

hayatlarını kazanmak için çalışmak zorunda değiller ya da kendilerine hitap eden, zevk veren işi yapabilme şansına sahipler. Bunlar şairler, düşünürler, bilim ve kültür insanlarıdır-kısacası, kendini gerçekleştirebilmiş olan ve sayelerinde tüm insanlığın da kısmen kendini gerçekleştirdiği gerçek insanlardır.

Diğer yandan, kendilerine ait hiçbir özel mülkü bulunmayan ve sonu gelmeyen bir açlığın pençesinde kıvranan birçok insan, tıpkı yük hayvanları gibi, kendilerine hiç de uygun olmayan işleri zaruretin akıldışı, aşağılayıcı zorbalığı yüzünden yapmaya mecbur kalırlar. Bu insanlar yoksullardır; yol yordam bilmezler, doğru düzgün konuşamazlar; ne medeniyet, ne keyif dolu incelik ne de yaşama sevinci vardır onlarda.

Onların bu kolektif gücünden insanlık büyük bir maddi refah sağlar. Ama kârlı çıkılan tek nokta da budur. Yoksul insanın kedisinin hiçbir önemi yoktur. Onlar, kendilerini adam yerine koymayan; tam tersine, bilinçli bir şekilde ezen bir gücün sonsuz küçük zerrecikleridir. Ve gerçekte, söz konusu bu güç yoksulun ezilmesini, bu sayede ise daha itaatkâr olmasını tercih eder.

Özel mülk çatısı altında elde edilen Bireysellik her zaman, hatta kâğıt üstünde bile, illa ki mükemmel değildir. Yoksulların kültürleri ve çekici yanları olmasa da, birçok erdeme sahip oldukları söylenebilir. Bu iki ifade de tamamen doğru sayılabilir.

Özel mülke sahip olmak çoğu zaman ahlâksızlaştırır ve Sosyalizmin bundan kurtulmaya çalışmasının temel sebeplerinden biri de budur. Aslına bakarsanız, mülk sahibi olmak başlı başına bir sorundur. Birkaç yıl önce insanlar mülkiyete dair ödenmesi gereken vergiler olduğunu söyleyerek tüm ülkeyi dolaşıp durmuşlardır. Bunu o kadar sıklıkla ve insanları bezdirene kadar söylediler ki sonunda kilise de aynı şeyi söylemeye başladı. Şimdilerde bu, her vaazda duyulur oldu. Bu da kesinlikle, yüzleşmek zorunda olduğumuz başka bir gerçektir.

Mülke ilişkin tek yükümlülük vergi değildir; mülk sahibi olmanın, bunun yanı sıra başka yükümlülükleri de vardır ve bu nedenle çok fazla mülk edinmek de sıkıntı yaratır. Mülkiyet; iş hayatıyla, diğer bir değişle; sonu gelmeyen bir belayla durmadan ilgilenilmesini gerektirir, insandan sonu gelmeyen taleplerde bulunur, sonsuz bir sıkıntıya dönüşür. Eğer mülkiyet sadece zevk veriyor olsaydı ona katlanabilirdik; ama beraberinde getirdiği vergi yükü onu çekilmez hale getirir. Zenginlerin çıkarına ondan kurtulmalıyız.

Yoksulların erdemleri hiç de karşı durulacak şeyler değil ve bunun böyle olması da çok yazık. Genelde bize yoksulların hayır işlerine minnettar olduğu söylenir. Bazıları şüphesiz ki öyledir ama yoksulun erdemlisi hiçbir zaman minnet duymaz. Onlar nankör, hoşnutsuz, dikbaşlı ve isyankârdırlar. Ve böyle olmakta da çok haklıdırlar.

Onlar, hayırseverliğin gülünç derecede yetersiz bir tazmin yolu ya da iç hesaplaşmalardan doğan duygusal bir sadaka olduğunu düşünürler ve genellikle bunun üstüne bir de bu hayırseverler, onların hayatlarına müdahale etmek gibi bir zulme başvururlar.

Neden zenginlerin masasından düşen birkaç kırıntı için minnettar olsunlar ki? O masada onlara da bir yer verilmesi gerektiğinin artık onlar da farkına varıyorlar. Hoşnutsuz olmaya gelince; eğer bir insan bu koşullar altında, bu kadar düşük standartları olan bir hayattan hâlâ hoşnut oluyorsa, onun insan olmasının pek de bir anlamı yok demektir.

Tarih okumuş herkesin bildiği gibi, itaatsizlik insanın asıl erdemidir. İlerlemeler itaatsizlik yolu ile gerçekleşir, itaatsizlik ve isyan yoluyla.

Bazen yoksullar tutumlu oldukları için takdir edilirler. Ama yoksullara tutumlu olmayı öğütlemek hem gülünç hem de aşağılayıcıdır. Bu, açlıktan ölmek üzere olan birine daha az yemeyi öğütlemeye benzer. Bir işçinin ya da köylünün tutumlu olmaya çalışması son derece ahlâksızca olurdu.

İnsan, kötü beslenen bir hayvan gibi yaşayabileceğini göstermeye bu kadar da istekli olmamalıdır. Bu şekilde yaşamayı reddetmelidir, ya çalmalı ya

da birçok insanın hırsızlığın bir çeşidi saydığı, zenginlerden yardım dilenmelidir. Dilenmeye gelince; dilenmek, elini uzatıp almaktan daha güvenlidir ama uzanıp almak dilenmekten daha iyidir. Hayır: nankör, müsrif, hoşnutsuz ve isyankâr bir yoksul muhtemelen gerçek bir kişiliğe sahiptir ve içinde birçok zenginlik gizler. Sağlıklı biçimde sesini çıkartır.

Erdemli yoksullara gelince; insan onlara acıyabilir elbet, ama muhtemelen kimse onlara hayranlık beslemez. Onlar düşmanla özel bir anlaşma yapmışlar ve doğuştan gelen haklarını üç kuruşa satmışlardır. Ayrıca oldukça aptal olsalar gerek.

Özel mülkü koruyan kanunları kabul eden bir insanı rahatlıkla anlayabilirim ve o şartlar altında güzel ve entelektüel bir yaşam sürdürdüğü sürece bunu kabul de edebilirim. Ama hayatı bu kanunlar tarafından mahvedilmiş birinin bu kanunları kabul etmesi inanılmaz geliyor. Ama ne var ki; bu duruma bir açıklama getirmek çok da zor değildir. En basitinden şöyledir: sefalet ve yoksulluk kesinlikle küçük düşürücüdür ve insanoğlunun doğası üzerinde öyle bir felç etkisi yaratır ki hiçbir sınıf acı çektiğinin farkına bile varmaz. Diğer insanların bunu onlara anlatmaları gerekir ve genellikle de kimsenin lafına kulak asmazlar.

Kompradorların provokatörler hakkında dillendirdikleri, tartışmasız doğrudur. Provokatörler, halle-

rinden gayet memnun bir sınıfa mensup insanların işlerine burunlarını sokan ve bu kişilerin aralarına nifak tohumları eken kişilerdir. İşte tam da bu sebeptendir ki, provokatörler oldukça gereklidir. Onlar olmadan, şu yarım yamalak halimizle uygarlığa yönelik adımlar atmamız mümkün olmazdı.

Amerika'da köleliğin kökünün kazınmasında ne kölelerin bu amaçla eylemler yapmasının ne de artık özgür olmak istediklerini dile getirmelerinin herhangi bir payı vardır. Köleliğin kökünün kazınması, kendileri köle ya da köle sahibi olmayan, hatta kölelik meselesiyle uzaktan yakından bir ilgisi bulunmayan birtakım provokatörlerin Boston'da ya da başka diğer kentlerdeki her açıdan yasadışı eylemleri sayesinde gerçekleşmiştir. Hiç şüphesiz ki meşaleyi ilk yakan, her şeyi başlatanlar Kölelik Karşıtları olmuştur. Ve ilginç olansa, söz konusu provokatörlerin, kölelerden -yardım şöyle dursun- ufacık bir anlayış dahi görmemiş olmalarıdır. Hatta savaşın bitiminde açlıktan ölecek denli mutlak bir özgürlüğe kavuştuklarını görünce; kölelerin birçoğu işlerin bu duruma gelmesinden pişman olmuştur.

Düşünen biri için, tüm Fransız Devrimi'nin en trajik olayı, Marie Antoinette'in kraliçe olduğu için öldürülmesi değil; Vendée'li aç köylünün, feodalizmin o iğrenç davası uğruna seve seve kendini ölüme atmış olmasıdır. O halde şurası açıktır ki, otoriter bir Sosyalizm işimize yaramayacaktır. Şu anki sistemde çok

sayıda insan hem özgürlük hem ifade özgürlüğü hem de sahip oldukları bir miktar mutlulukla kendilerini bir nebze olsun hayatta tutabiliyorken; "endüstriyel-kışla" ya da "ekonomik despotluk" gibi sistemlerde kimsenin bu tür bir özgürlüğü olmayacaktır.

Toplumumuzun bir kesiminin neredeyse köle gibi yaşaması üzüntü vericidir ama sorunu çözmek için tüm toplumu köleleştirmeyi teklif etmek de çocukçadır. Her insan kendi işini seçmekte özgür bırakılmalıdır. Üzerlerinde hiçbir baskı olmamalıdır. Şayet olursa, yaptığı işin ne işe, ne işçiye ne de başkalarına faydası olacaktır. Ve işten kastım aklınıza gelebilecek her türlü faaliyettir.

Günümüzde hiçbir Sosyalistin, ciddi ciddi, bir müfettişin her sabah her eve uğrayıp her bir vatandaşın kalkıp sekiz saatlik işini yapıp yapmadığını denetlenmesine arka çıkacağını sanmam. İnsanlık artık bu safhayı geçmiştir ve böyle bir yaşamı, oldukça gelişigüzel bir tavırla, suçlu adını verdiği kişilere uygun görmektedir Ama şunu da itiraf etmeliyim ki, şu âna kadar karşıma çıkan sosyalist görüşlerin birçoğu, gerçek anlamda bir baskı olmasa da, bir otorite fikriyle kirletilmiş gibi görünüyor. Elbette ki otorite ya da baskı söz konusu bile olmamalı. Tüm işbirlikleri gönüllü olmalı. İnsan, sadece isteyerek kurduğu işbirliklerinde kendisini iyi hisseder.

Ancak; gelişimi için öyle ya da böyle özel mülkiyete bağımlı olan Bireyselliğin özel mülkiyetin kaldırılmasıyla nasıl kârlı çıkacağı sorusu sorulabilir. Cevap çok basittir. Şu da gerçektir ki şu anki şartlar altında Byron, Shelley, Browning, Victor Hugo, Baudelaire ve diğerleri gibi kendi özel gelirleri olan birkaç kişi kendi kişiliklerini ortaya koyabilmişlerdir, iyi ya da kötü. Bunların birisi bile para karşılığında tek bir gün çalışmamıştır. Yoksulluk yükü altında hiç ezilmemişlerdir. Çok büyük bir avantajları vardı. Ancak, böyle bir avantajı ortadan kaldırmanın Bireysellik adına iyi olup olmayacağı bir merak konusudur. Kaldırıldığını farz edelim. O zaman Bireyselliğe ne olur? Bundan ne yarar sağlar? Şu şekilde yarar sağlar: yeni şartlar altında Bireysellik çok daha özgür, çok daha güzel ve şu anki halinden çok daha yoğun olacaktır. Bahsettiğim şairlerin sahip olduğu gibi, hayal gücüne dayanarak elde edilmiş bir Bireysellikten bahsetmiyorum. Tam tersine, insanoğlunun doğasında bulunan ve uyandırılmayı bekleyen gerçek Bireysellikten bahsediyorum.

Özel mülkiyetin tanınması, insanla onun sahip olduklarını birbirine karıştırarak Bireyselliği ciddi anlamda zedelemiş ve gelişimini engellemiştir. Bireyselliğin tamamen yanlış bir yöne sapmasına neden olmuştur... Gelişimi değil, kazancı hedeflemiştir. Öyle ki; insan önemli olanın var olmak değil, sahip olmak olduğunu düşünmüştür. İnsanoğlunun gerçek mükemmelliği, sahip olduklarında değil, insan olarak ne olduğunda saklıdır.

Özel mülkiyet gerçek Bireyselliği yerle bir etmiş ve yerine sahte, yanlış bir Bireysellik inşa etmiştir. Toplumun bir kısmını açlığa mahkûm ederek, diğer bir kısmını ise yanlış yönlendirerek, önlerine engeller koyarak birey olmaktan alıkoymuştur.

Aslında, insanın kişiliği sahip oldukları tarafından öylesine ele geçirilmiştir ki İngiliz kanunları, kişinin mülküne yapılan saldırıları kişiliğine yapılan saldırılardan çok daha katı biçimde cezalandırmış ve mülkiyet hâlâ, tam anlamıyla bir vatandaş olup olmadığınızın sınanmasında kullanılan en temel unsur olarak kalmıştır.

İnsanların para kazanması için gerekli olduğu öne sürülen endüstri de aslında son derece küçük düşürücüdür. Bizimkisi gibi mülkiyetin çok büyük ayrıcalıklar yarattığı bir toplumda, özel mülkiyetin doğal sonucu olan sosyal statü, onur, saygı, unvan ve benzeri şeyler, özel mülk edinmeyi bu konuda zaten doğuştan hırslı olan insanın temel amacı haline getirir ve böyle bir insan istediğinden, kullanabileceğinden, tadını çıkarabileceğinden hatta hayal edebileceğinden çok daha fazlasını kazandıktan sonra bezmiş ve bıkmış olsa bile, bir biçimde servet biriktirmeye devam eder. İnsanlar artık mülk edinmek adına ölümüne çalışmaktadırlar ve aslında mülkiyetin getirdiği avantajları düşündüğümüzde, bu durum çok da şaşırtıcı değildir. Üzüntü veren nokta ise, toplumun yapısı nedeniyle insanın içindeki şahane, büyüleyici ve

güzel olan nitelikleri özgürce geliştiremediği -hatta içerisindeyken, hayatın hakiki keyif ve zevkine özlem duyduğu- bir hendeğe itilmiş olmasıdır. Şu anki şartlar altında insan oldukça güvenilmezdir. Çok zengin bir tüccar, hayatının her anında kontrolü altında olmayan şeylerin insafına sığınabilir ve çoğunlukla da öyle davranır. Eğer rüzgârın hızında bir artış olursa ya da hava aniden değişirse ya da sıradan, herhangi bir şey olursa gemisi batabilir, tahminleri yanlış çıkabilir ve bir de bakmış ki sosyal statüsü elinden uçup gitmiş, yoksul bir adam olarak kalakalmış olabilir. Artık, bir insana kendisinden başka kimse zarar verememelidir. Kimse bir insanı soyamamalıdır. Bir insanın gerçekten sahip olduğu tek şey içinde, ruhunda barındırdıklarıdır. Dışındaki hiçbir şeyin bir önemi olmamalıdır.

Özel mülkiyetin kaldırılmasıyla gerçek, güzel, sağlıklı bir Bireyselliğe kavuşacağız. Kimse bir şeyleri ve bir şeylerin sembollerini biriktirerek hayatını heba etmeyecek. İnsan yaşayacak. Yaşamak dünya üzerindeki en nadide şeydir. Çoğu insan sadece var olur; hepsi budur.

İmgesel sanatı bir yana bırakırsak, bir kişiliğin tam ifade edilişini görüp görmediğimiz merak konusudur. Pratikte, hiçbir zaman göremedik. Mommsen, Sezar'ın tam ve mükemmel bir insan olduğunu söyler. Ama Sezar ne feci bir güvensizliğin pençesindeydi!

Otorite uygulayan bir insanın olduğu yerde, illa ki ona karşı çıkan birileri de olacaktır. Sezar çok mükemmeldi ama onun mükemmelliği çok tehlikeli bir yolda ilerliyordu. Marcus Aurelius muhteşem bir insandı, der Renan. Evet, büyük bir imparator, mükemmel bir insandı. Ama hakkında çıkan sonu gelmez söylentiler dayanılmazdı! İmparatorluğun yükü altında bocaladı. O, bir insanın devasa kürenin ve Titan'ın yükünü taşıyamayacağının farkındaydı.

Benim kusursuz insandan kastım, mükemmel koşullar altında gelişimini sağlayan, tehlike anında yaralanmayan, kaygılanmayan ya da sakatlanmayan kişidir. Çoğu kişilik sahibi insan, isyankâr olmaya itilmiştir. Güçlerinin yarısı sürtüşmelerle boşa harcanmıştır. Bryon'ın kişiliği, örneğin; İngilizlerin aptallığı, ikiyüzlülüğü, cahillik ve zevksizliğiyle savaşında korkunç biçimde harcanmıştır. Bu gibi savaşlar her zaman gücü değil, bazen de zaafı artırır.

Byron bize verebileceği şeyleri hiçbir zaman veremedi. Shelley daha iyi bir kaçış yolu buldu. Tıpkı Byron gibi, bulduğu ilk fırsatta İngiltere'den ayrıldı. Ama o Byron kadar çok tanınmıyordu. Eğer İngilizler, onun ne kadar büyük bir şair olduğunu bilselerdi, dişleriyle tırnaklarıyla üstüne çullanırlardı ve hayatı ona zindan ederlerdi. Ama o, toplumda göze batan bir kişilik değildi ve kaçabildiği kadar kaçtı. Yine de, Shelley'de bile isyana gereğinden fazla bir vurgu vardır. Kusursuz kişiliğe ahengini veren isyan değil, huzurdur.

İnsanoğlunun gerçek kişiliğini görebilmemiz ne de muhteşem bir şey olacak. İnsan, tıpkı bir çiçeğin ya da ağacın büyümesi gibi, doğal yollardan ve kendiliğinden büyüyecek. İhtilaflar olmayacak. Hiçbir zaman tartışmayacak, anlaşmazlıklara düşmeyecek. Bir şeyleri kanıtlamaya çalışmayacak. Her şeyi bilecek. Ve bilgi üzerinde gereğinden fazla durmayacak. Bilge olacak. Değeri maddesel şeylerle ölçülmeyecek. Hiçbir şeyi olmayacak. Ama her şeyi olacak. Ve insanlar ondan her ne alırsa alsınlar, zenginliğinden hiçbir şey eksilmeyecek. İnsanların işine burnunu sokmayacak ya da onlardan kendisi gibi olmasını istemeyecek. İnsanları farklı oldukları için sevecek. Başkalarının işine karışmazken aynı zamanda onlara yardım edecek, tıpkı güzel bir şeyin sadece güzel olduğu için bize yardım etmesi gibi. İnsanın kişiliği harikulade olacaktır. Tıpkı bir çocuğun kişiliği kadar harikulade.

İnsan gelişiminde, eğer isterse Hıristiyanlıktan yardım alacak; ama istemezse, yine de kendine güven içinde gelişimini sürdürecek. Geçmişi dert etmeyecek ya da bazı şeylerin olup olmadığını dikkate almayacak. Ne kendi kanunlarından başka bir kanunu ne de kendi otoritesinden başka bir otoriteyi kabul edecek. Ama kendisine yardımcı olmaya çalışanları sevecek ve onları sıklıkla anacak. Ki bu kişilerden birisi de İsa Mesih'tir.

"Kendini Bil" yazıyordu Antik Dünya'nın girişinde. 'Yeni Dünya'nın girişinde ise, "Kendin Ol" yaza-

cak. Ve İsa Mesih'in insanlığa mesajı da, en basit haliyle, "Kendin Ol" idi. İşte İsa Mesih'in sırrı bundan ibarettir.

İsa yoksullardan bahsettiğinde, basitçe, kişiliklerden bahseder, zenginlerden bahsettiğinde ise kişiliklerini geliştirememiş insanlara atıfta bulunur.

İsa da tıpkı bizim gibi özel mülk edinilmesine izin verilen bir toplumun üyesiydi ve verdiği öğütlerde ne böyle bir toplumda açlıktan ölmenin, bozuk yemekler yemenin, paçavralar giymenin, viranelerde yaşamanın bir avantaj olduğundan ne de sağlıklı, güzel, uygun koşullarda yaşamanın bir dezavantaj olduğundan bahsediyordu. Böyle bir görüş, orada o zaman için yanlış olurdu ve bunları şimdinin İngiltere'si için söylemek çok daha yanlış olur. Çünkü insanlar kuzeye taşındıkça yaşam için gerekenler daha da hayati önem kazanır ve bizim toplumumuz akla hayale gelmeyecek derecede karmaşık olmakla beraber, Antik Dünya'daki toplumların hiçbirinde görülmemiş derecede, lüksü ve yoksulluğu uçlarda yaşar.

İsa'nın insanlığa söylemek istediği şuydu: "Senin harikulade bir kişiliğin var. Onu geliştir. Kendin ol. Mükemmelliğin, harici şeyler biriktirmekten ya da onlara sahip olmaktan geçtiğini düşünme. Sevgi senin içindedir. Eğer bunu fark edebilirsen, zengin olmak istemeyeceksin. Sıradan zenginlikler bir insandan ça-

lınabilir. Gerçek zenginlikler çalınamaz. Ruhundaki hazinelerde, senden alınamayacak, çok değerli şeyler vardır. Bu yüzden hayatını harici şeylerin sana zarar veremeyeceği bir şekilde kurmaya çalış. Ayrıca kişisel mülklerden de kurtulmaya çalış. Kişisel mülk, sefil bir meşguliyettir, sonsuz bir çalışma, sürekli bir yanlışlıktır. Kişisel mülk Bireyselliğin önüne her adımda taş koyar."

Şunu da unutmayalım ki İsa hiçbir zaman, yoksul insanların daima iyi ya da zenginlerin daima kötü olduğunu, söylememiştir. Bu doğru olmazdı. Varlıklı insanlar, sınıfsal açıdan, yoksul insanlardan daha iyi, daha ahlâklı, daha entelektüel ve daha görgülüdürler.

Toplumda para üzerine zenginlerden daha fazla kafa yoran birileri varsa, bunlar yoksullardır. Yoksullar başka hiçbir şey hakkında düşünemezler. Yoksul olmanın sefil tarafı budur.

İsa'nın söylediği; insanın mükemmelliğe ulaşmasının sahip olduklarıyla ya da yaptıklarıyla değil, tamamen ne olduğuyla alakalı olduğudur. Ve İsa'nın yolundan giden varlıklı genç adam; ülkesinin hiçbir kanununu çiğnememiş, dininin hiçbir emrine karşı gelmemiş örnek bir vatandaş olarak resmedilir. O, o olağanüstü sözcüğün en basit anlamıyla, oldukça saygın birisidir. İsa ona der ki: "Malından mülkünden vazgeç. Bunlar, senin mükemmelliğe ulaşmanı engel-

liyor. Seni yanlış yerlere sürüklüyor. Sana yük oluyor. Kişiliğinin ona ihtiyacı yok. Gerçekten kim olduğunu, gerçekten ne istediğini anlamanı sağlayacak olan şey senin içindedir, dışında değil."

Kendi dostlarına da aynı şeyi söyler. Onlara kendileri olmalarını, durmadan başka şeyler hakkında kafa yormamaları gerektiğini anlatır. Diğer şeylerin ne önemi var ki? İnsanoğlu kendi içinde tamdır. Dünyaya geldiklerinde, kimse onlarla aynı fikirde olmayacaktır. Bu kaçınılmazdır. Dünya Bireysellikten nefret eder.

Fakat bu onları rahatsız etmemelidir. Dingin ve ben-merkezli olmalıdırlar. Eğer birisi onların pelerinlerini almaya yeltenirse onlar o kişiye, sırf maddi şeylerin hiçbir öneminin olmadığını göstermek için paltolarını vermelidirler. Eğer hakarete uğrarlarsa, onlara karşılık vermemelidirler. Peki, bu neyi gösterir? İnsanların bir kişi hakkında söyledikleri, kişiyi değiştirmez. Kişi neyse odur. Toplumun ne düşündüğünün en ufak bir önemi yoktur. Şiddete bile maruz kalsalar, şiddetle karşılık vermemelidirler. Bu, onlarla aynı seviyeye düşmek olur. Öyle ki hapishanede bile kişi özgür olabilir. Ruhu özgür kalabilir. Kişiliği dinginleşebilir. Huzur içinde olabilir. Ve bütün bunlardan da önemlisi, diğer insanlarla bir münasebeti kalmaz ya da onları yargılayamaz.

Kişilik çok gizemli bir şeydir. Bir insan her zaman yaptıklarıyla değerlendirilemez. Kanunlara uyabilir ama değersizdir. Kanunlara uymaz ama yine de iyi bir insandır. Kötü bir şey yapmadan da kötü olabilir. Topluma karşı bir suç işleyebilir ama bu suçu sayesinde gerçek mükemmelliğine erişebilir.

Zina işleyen bir kadın varmış. Onun aşk hikâyesi bize anlatılmaz fakat bu çok büyük bir aşk olmalı. İsa, onun tüm günahlarının affedildiğini, bunun, tövbe ettiği için değil, aşkının yoğunluğundan ve olağanüstülüğünden dolayı olduğunu söyler.

Daha sonra, ölümünden kısa bir süre önce, İsa bir şölendeyken bir kadın gelir ve onun saçlarına pahalı kokular döker. Dostları kadına engel olmaya çalışırlar ve artık abarttığını, kokuya verilen paranın ihtiyacı olan insanlar için hayır işlerinde kullanılması gerektiğini söylerler ya da buna benzer şeyler. Ama İsa bu görüşe katılmaz. O, insanın maddesel ihtiyaçlarının büyük ve kalıcı olduğunu, fakat ruhsal ihtiyaçlarının yine de çok daha büyük olduğunu ve ilahi bir anda, kendine has ifade tarzıyla, insanın kişiliğinin kendi kendisini mükemmelliğe ulaştırabileceğini ifade eder. Dünya o kadına, şimdilerde bile bir azize olarak tapınıyor.

Evet, Bireysellikte insanı düşündüren şeyler vardır. Mesela, Sosyalizm aile hayatını ortadan kaldırır.

Özel mülkün de kaldırılışıyla beraber, şu anki şekliyle evliliğin de yok olması muhtemeldir. Bu, programın bir parçasıdır. Bireysellik bunu kabul eder ve erdem haline dönüştürür. Kanuni bir kısıtlamanın kaldırılışını insanların kişiliklerini tam anlamıyla geliştirmesine yardım edecek ve erkekle kadının aşkını daha mükemmel, daha güzel ve daha ulvi kılacak bir özgürlüğe dönüştürür.

İsa bunu biliyordu. Kendi zamanında aile hayatının ciddi anlamda varlık göstermesine rağmen o, aile hayatının gerektirdiklerini kabul etmiyordu. Onunla konuşmak istendiği kendisine söylendiğinde, "Benim annem kim? Benim kardeşlerim kimler?" demişti. Ve müritlerinden birisi babasını gömmek için izin isteyince, onun verdiği zehir zemberek cevap, "Bırak ölüleri ölüler gömsün' idi. Kişilik üzerinde her hangi bir hak iddia edilmesine müsaade etmezdi.

Ve şunu söyleyebiliriz ki İsevi bir hayat sürdüren kişi, tamamen kendisi olan kişidir. Kişi müthiş bir şair, müthiş bir bilim insanı, genç bir üniversite öğrencisi olabilir ya da kırlarda koyun sürüsüne göz kulak olan bir çoban, Shakespeare gibi bir oyun yazarı, Spinoza gibi bir Tanrı düşünürü, bahçede oynayan bir çocuk ya da denize ağını atan bir balıkçı. İçindeki ruhun ne kadar mükemmel olduğunu keşfedebildiği sürece toplumsal sıfatının önemi yoktur.

Ahlâka ve hayata dair tüm taklitler yanlıştır. Günümüzde Kudüs sokaklarında bir deli, tahta bir haçı sırtlanmış, sürüne sürüne dolaşmaktadır. Bu kişiler taklitçilikle mahvedilen hayatların bir sembolüdür.

Aziz Damien cüzzamlılarla birlikte yaşamak için sokaklara çıktığında tıpkı İsa gibiydi. Çünkü o, böyle bir hizmetle kendi içindeki en iyinin farkına varmış oldu. Ama o, ruhunu müzikte ortaya koyan Wagner'den ya da ruhunu şarkılarında ortaya koyan Shelley'den daha fazla İsa'ya benzemiyordu.

İnsan için tek bir tip yoktur. Mükemmel insanlar kadar, kusurlu insanlar da vardır. Bir insan iyilik yolunda teslim olup aynı anda özgürleşirken, hiç kimse, herkes gibi olmaya devam ederek, uyumu ve özgürlüğü aynı anda yaşayamaz.

O halde, Bireysellik, bizim sosyalizm aracılığıyla ulaşacağımız yerdir. Bunun doğal bir sonucu olarak Devlet tüm yönetim görevlerinden tamamıyla vazgeçmelidir. Vazgeçmelidir çünkü İsa'dan asırlar önce gelen bir bilgenin de dediği gibi; insanoğlunu kendi başına bırakmak diye bir şey vardır, ama insanoğlunu yönetmek diye bir şey yoktur.

Tüm yönetim biçimleri başlı başına bir fiyaskodur. Despotizm, muhtemelen daha iyi şeyler için

yaratılan despot da dâhil olmak üzere, herkes için adaletsizdir. Oligarşiler birçok kişi için, Oklogarşiler nispeten daha az kişi için adaletsizidir.

Bir zamanlar demokrasiye epey büyük umutlar bağlanmıştı ama basitçe demokrasi insanların, insanlık adına, insanlar tarafından dövülmesi demektir. Bu anlaşılmıştır. Yeri gelmişken şunu da belirtmeliyim ki; tüm otoriteler oldukça onur kırıcıdır. Otorite, onu kullananları da, otoriteye maruz kalanları alçaltır.

Otorite, acımasızca, abartılı bir şekilde ya da zalimce kullanıldığında, kendisini ortadan kaldıracak olan isyan ruhunu ve Bireyselliği ortaya çıkararak aslında faydalı olur. Belli bir miktarda yumuşakbaşlılıkla kullanıldığında ve ödüllerle desteklendiğinde ise toplumu, akla hayale gelmeyecek derecede yozlaştıran bir hal alır. Bu durumda insanların kendilerine uygulanan baskının farkına varma şansı azalır ve başları okşanan hayvanlar gibi, bayağı bir konforun içinde, diğer insanların düşünceleriyle, diğer insanların belirlediği standartlara göre yaşadıklarının, diğer insanların ikinci el saydığı kıyafetleri giydiklerinin ve hiçbir zaman kendileri olamadıklarının farkına varmaksızın yaşamaya devam ederler.

"Özgür olmak isteyen kimse," diyor büyük bir düşünür, "boyun eğmemelidir." Ve otoriter rejim, insanlara boyun eğmeleri için adeta rüşvet vererek,

aramızda çok büyük bir barbarlığın ortaya çıkmasına sebep olur. Otoritenin artmasıyla başkaldırı da artacak, bununla birlikte cezalar da son bulacaktır. Bu çok büyük bir kazanım olacak -hatta değeri ölçülemeyecek türden bir kazanım.

İnsan tarih okudukça -ama tarihten kastım okul çocukları ve sıradan insanlar için yazılan sansürlü, resmi basımlar değil- her döneme ait orijinal kaynaklardan, o döneme ait koşulları öğrendikçe midesi kalkar -kötülerin işlediği suçlardan değil, iyilerin verdiği cezalardan- ve şurası kesindir ki bir toplum işlenen suçlardan daha çok, artık bir gelenek haline gelen cezalandırmalardan dolayı yaralanır.

Bunlardan da açıkça anlayabileceğimiz gibi, bir toplumda ne kadar çok ceza verilirse suç oranı da o derece artar ve en modern kanunlar dahi bu gerçeği kabul etmiş ve cezaları olabildiğince azaltmayı kendine amaç edinmiştir. Her nerede cezalar gerçek anlamda kaldırıldıysa, böyle bir kararın sonuçları oldukça iyi olmuştur. Ceza ne derece azalırsa suç da o oranda azalır.

Hiçbir ceza olmazsa eğer, ya bütün suçlar ortadan kalkacak ya da suç işlendiğinde ilgi ve şefkatle iyileştirilmesi gereken bir akıl hastalığı olarak doktorlar tarafından tedavi edilecektir. Günümüzde suçlu denen hiç kimse gerçek anlamda suçlu değildir. Modern suçun

anası günah değil, açlıktır. Aslında tam da bu yüzden bizim suçlularımız bir sınıf olarak psikolojik açıdan hiçbir ilgi çekmezler. Onlar şahane Macbeth'ler ya da dehşet veren Vautrin'ler değillerdir. Sıradan, saygıdeğer, alelâde insanlar yeterince yiyecek bulamadıklarında nasıl insanlar olursa, suçlu olarak yaftaladıklarımız da öyledir.

Özel mülkiyet ortadan kalkınca suç işlemek için de bir sebep ve gereklilik kalmayacaktır; suçun varlığı ortadan kalkacaktır. Her ne kadar insanı ne olduğuna göre değil de sahip olduklarına göre yargılayan İngiliz kanunları mülke karşı işlenen suçu insana karşı işlenen suçtan daha ağır olarak değerlendirse de, adam öldürmeyi saymazsak ve ölümün esaretten daha kötü bir şey olduğunu düşünürsek -ki sanırım suçlular bu konuda bizimle aynı fikirde değiller- tüm suçlar mülkiyete karşı işlenen suçlardan ibaret değildir. Fakat bir suç mülkiyete karşı işlenmiş olmasa dahi mülk edinmeye dayalı yanlış sistemimizden kaynaklanan sefillikten, öfkeden ve buhrandan dolayı işlenmiş olabilir ve bu nedenle söz konusu sorunlu sistem ortadan kaldırıldığında, bu sistemin yarattığı suçlar da ortadan kalkacaktır.

Toplumun her üyesi ihtiyaçlarını yeteri kadar karşıladığında ve komşusu buna müdahale etmediğinde, o da başkasının işine burnunu sokmayı düşünmeyecektir. Kıskançlık, modern yaşamda işlenen suçların anasıdır ve bizim mülkiyet kavramını nasıl anladığı-

mızla doğrudan alakalı olan bir duygudur ve Sosyalizm idaresinde ve Bireysellikte yok olup gidecektir. Komünist topluluklarda kıskançlığın bilinmediği kayda değer bir husustur.

Devlet artık yönetmeyeceğinden, Devletin ne olacağı sorulabilir. Devlet, işgücünü örgütleyecek ve gerekli malların üreticiliğini ve dağıtıcılığını yapacak olan gönüllü bir birlik olacaktır. Devlet yararlı olan şeyleri yapacaktır. Birey ise güzel olanı.

Hazır işgücünden konu açılmışken, bu günlerde el emeği ile yapılan işin fazileti hakkında epey bir saçmalığın yazıldığını ve söylendiğini de belirtme zorunluluğu duyuyorum. El emeği ile yapılan işlerin faziletli hiçbir tarafı yoktur ve bu işlerin büyük çoğunluğu onur kırıcıdır. İnsanın yaparken zevk almadığı bir işi yapması hem zihnen hem de fiziksel olarak ona zarar verir ve birçok iş türü de oldukça zevksiz faaliyetlerdir ve bu sınıfta değerlendirilmelidir.

Çamur dolu bir kavşağı buz gibi bir rüzgâr eserken günde sekiz saat süpürmek mide bulandırıcı bir iştir. O kavşağı zihinsel, ahlâki veya fiziksel bir faziletle süpürmek imkânsız gibi bir şeydir. Orayı zevkle süpürme düşüncesi bile dehşet vericidir. İnsanoğlu pislikle uğraşmaktan çok daha iyi bir şey için yaratılmıştır. O tür tüm işler bir makine tarafından yapılmalıdır. Gelecekte böyle yapılacağından da hiç şüphem yok.

Şu ana dek, belirli bir seviyede, insanlar makinelerin kölesi olmuştur ve insanın makineyi kendi işini yapması için icat eder etmez açlıktan ölecek hale gelmiş olması trajiktir. Fakat bu durum, elbette ki bizim mülkiyet ve rekabet sistemimizin bir sonucudur. Bir insan beş yüz insanın işini yapan bir makineye sahip olur ve sonuç olarak beş yüz insan işsiz kalır; çalışacak bir işleri olmadığından da açlıktan kırılırlar ve hırsızlığa başlarlar. O bir kişi, makineyi kendi tekeline alır ve sahip olması gerektiğinden beş yüz kat fazlasına sahip olmuş olur ve hatta daha da önemlisi sahip olması gerekenden çok daha fazlasını kazanır. Eğer makine herkesin ortak malı olsaydı, insanlar ondan faydalanırdı. Toplumun işine yarardı, hem de çok.

Akıl gerektirmeyen tüm işler, her türlü tekdüze, zevksiz, sıkıcı ve uygunsuz şartlar barındıran işler makineler tarafından yapılmalıdır. Kömür madenlerinde bizim için makineler çalışmalıdır, temizlik hizmetlerini makineler yapmalıdır, gemilerin ocakçıları makineler olmalıdır, sokakları makineler temizlemelidir, yağmurlu günlerde mesajları makineler ulaştırmalı, gergin ve sıkıcı her işi makineler yapmalıdır.

Günümüzde makineler insanlarla yarışır hale geldi. Uygun koşullarda makineler insanlara hizmet edecektir. Bunda makine sektörünün geleceği olduğuna şüphe yoktur ve tıpkı taşralı beyefendi uykudayken ağaçların büyüdüğü gibi, insanlık kendi kendini eğlendirirken ya da boş zamanlarını incelikli uğraşılarla -ki

insanlığın amacı budur, çalışmak değildir- ya da güzel şeylerle geçirirken, güzel şeyler okurken ya da en basit şekliyle dünyayı hayranlık ve zevkle düşünürken, makineler tüm gerekli ve hoş olmayan işleri yapacak. Gerçek şu ki uygarlık köleliği gerektirir. Yunanlar bu konuda oldukça haklıydılar. Çirkin, iğrenç, sıradan işleri yapmak için köleler olmadıkça kültür ve düşünme nerdeyse imkânsız hale gelir. İnsanın köleleştirilmesi yanlıştır, güvenilmezdir ve yıpratıcıdır.

Tüm dünyanın geleceği mekanik köleliğe, yani makinenin köleliğine bağlıdır. Bilim insanlarından, kötü kakaoyu ve ondan da kötü battaniyeleri açlıktan ölmek üzere olan insanlara dağıtmak için ürkütücü East End'e inmeleri istenmediği zaman, onların da hem kendilerinin hem de tüm insanlığın yararlanacağı harikulade şeyleri üretmek için zevkle geçirecekleri boş zamanları olacak. Her şehrin ve gerekirse her evin büyük güç kaynağı depoları olacak ve bu gücü insan ihtiyacına göre ışığa, ısıya ya da harekete dönüştürecektir.

Bu Ütopik midir? İçinde Ütopya ülkesi olmayan bir dünya haritası, göz atmaya bile değmez çünkü o, İnsanlığın yaklaşmakta olduğu ülkeyi göstermemektedir. Ve insanlık oraya ayak basınca, ufka doğru göz atar ve daha iyi bir ülke görünce oraya doğru yelken açar. İlerleme Ütopyaların gerçekleşme sürecidir.

Toplumun makineler yoluyla yararlı şeyleri üreteceğini ve bireylerin güzel şeyler yapmaya yöneleceğini söylemiş olduk. Bu sadece gerekli değildir, biri olmazsa diğeri olmayacak olan bir şeydir. Başkalarının kullanması için bir şeyler yapmak zorunda olan bir birey, istekleri doğrultusunda ilgiyle çalışmaz ve içindeki mükemmeli işine yansıtamaz. Öte yandan, ne zaman bir toplum ya da toplumun önemli bir parçası ya da herhangi türden bir iktidar, sanatçıya ne yapması gerektiğini dayatırsa, sanat ya tamamen kaybolur ya tekdüzeleşir ya da dikkate alınmayacak, düşük kalitede bir şeye dönüşür.

Bir sanat eseri, eşsiz bir mizacın eşsiz bir ürünüdür. Eserin güzelliği, sanatçının ne ise o olmasından gelir. Diğer insanların istedikleri onu bağlamaz.

Aslında, bir sanatçı diğer insanların isteklerini dikkate almaya başladığı ve talebi karşılamaya çalıştığı anda sanatçı olmaktan çıkar ve sıkıcı ya da eğlenceli bir zanaatkâr, dürüst ya da yalancı bir tüccar olur. Artık bir sanatçı olduğunu daha fazla iddia edemez.

Sanat, dünyanın bildiği en yoğun Bireysellik şeklidir. Hatta dünyanın şu âna kadar tanıdığı tek Bireysellik şekli bile diyebiliriz. Suçun da belirli şartlar altında Bireyselliği yarattığı düşünülse de, diğer insanların olaya dâhil olmasına ve muhakemelerine mahkûmdur. Suç, hareket sahası içindedir. Ama sanatçı; yalnızken,

yani etraftakilerden kimse işine karışmadığında güzel bir şey ortaya çıkarabilir ve sanatçı bu işi sadece kendi zevki için yapmıyorsa, ona sanatçı denemez.

Ayrıca sanatın, toplumu, üzerinde komik olduğu kadar ahlâksızca ve baştan çıkarıcı olduğu kadar yolsuzluğa bulaşmış bir baskı kurmaya çalışan otoriteye karşı durmaya yönlendiren Bireyselliğin yoğun bir hali olduğunu da unutmamalıyız. Bu durum, toplumun hatası değildir. Toplum her zaman, her çağda, kötü yetiştirilmiştir. Sanatın sürekli popüler olmasını, arzularını tatmin etmesini, saçma gururlarını okşamasını, daha önce duyduklarını tekrar söylemesini, artık görmekten yorulmuş olmaları gereken şeyleri tekrar tekrar göstermesini, çok yiyip de üzerlerine rehavet çöktüğünde onları eğlendirmesini ve kendi aptallıklarından usandıklarında düşüncelerini başka yöne çekmesini istiyorlar

Sanat hiçbir zaman popüler olmaya çalışmamalıdır. Toplum kendisini sanatsal kılmaya çalışmalıdır. Bu ikisi arasında çok büyük bir fark vardır.

Eğer bir bilim insanından, yaptığı deneylerin sonuçlarının ve ulaştığı yargıların konuyla ilgili olarak yaygın görüşleri altüst etmemesi, yaygın önyargılara zarar vermemesi ya da bilim hakkında hiçbir fikri olmayan insanların duygularını incitmemesi istense; bir filozofa, daha önce hiçbir alana kafa yormamış

olan insanlarca kabul gören bildik sonuçlara varması şartıyla, en yüksek düşünce alanlarında özgürce düşünmeye hakkı olduğu söylense, söz konusu bu bilim insanı ve filozof günümüzde epey eğlenirdi.

Ama çok değil birkaç yıl öncesine kadar bilim insanları ve filozoflar acımasız bir kitlesel denetim, hatta otorite baskısına -ya toplumun genel cehaletinin otoritesine ya dini otoriteye ya da devlet kontrolündeki bir grubun terör ve iktidar hırsının otoritesine- maruz kalıyorlardı.

Elbette ki toplumun bir kısmının, Kilisenin ya da Devletin, kuramsal düşüncenin Bireyselliğine müdahale etme çabalarından büyük ölçüde kurtulmuş bulunuyoruz. Ama hayal gücüne dayalı sanatın bireyselliğine karışmak için çabalar hâlâ devam etmektedir. Hatta daha da ötesi; bunu saldırganca, çirkince ve zalimce yapıyorlar.

İngiltere'de bu müdahaleden en az zarar görmüş sanat dalları, toplumun ilgi duymadığı sanat dallarıdır. Mesela bunlardan birisine şiir örneğini verebilirim. İngiltere'de iyi şiir var olabildi çünkü insanlar onları okumuyor ve sonuç olarak da şiir bundan etkilenmiyor.

İnsanlar birey oldukları için şairlere hakaret etmeyi severler ama onlara hakaret ettikten sonra da rahat bırakırlar. Toplumun ilgi duyduğu sanat dalları olan roman ve tiyatroda, halk otoritesinin etkisiyle ortaya çıkan eserler inanılmaz derecede gülünç olmuştur. İngiltere dışında başka hiçbir ülkede bu denli kötü kurmaca ürünler, roman türünde bu kadar sıkıcı ve sıradan eserler, böylesine saçma ve bayağı piyesler yoktur. Böyle olması da çok normaldir. Popüler standart, hiçbir sanatçının baş edemeyeceği türdendir.

Bir anda popüler bir romancı olmak hem çok kolay hem de çok zordur. Çok kolaydır çünkü olay örgüsü, üslûp, psikoloji, hayatın ve edebiyatın ele alınış biçimi gibi unsurlar göz önünde bulundurulduğunda; toplumun talepleri, en kötü kabiliyetin ve en kültürsüz zihnin bile erişebileceği niteliktedir Öte yandan çok zordur çünkü yazar bu istekleri karşılamak için kendi benliğinden ödün verecek, yazmanın sanatsal zevkini bir yana bırakıp, yarı eğitimli insanları eğlendirmek için yazacaktır ve böylece kendi Bireyselliğini yok etmek, kültürünü unutmak, üslûbunu rafa kaldırmak ve kendisinde değerli olan ne varsa çöpe atmak zorunda kalacaktır.

Tiyatroda ise durum biraz daha iyi: tiyatroya giden topluluk anlaşılır şeyleri sever, bu doğrudur, ama sıkıcı olanı sevmezler ve en popüler iki tür olan bürlesk ve absürd komedi diğerlerinden ayrılan yapıtlar olarak göze çarpar.

Bürlesk ve absürd komedide zevkli işler üretilebilir ve bu tür eserler yazacak sanatçıya İngiltere'de çok büyük bir özgürlük tanınır. Halkın denetimi tiyatronun daha ileri noktalara gelmesinde kendini gösterir.

Toplumun sevmediği tek şey yeniliktir. Sanatın içeriğini genişletme adına yapılacak her türlü girişim toplumu rahatsız eder ama sanatın ilerleyişi, içeriğinin sürekli olarak genişlemesine bağlıdır.

Toplum yeniliği sevmez çünkü bundan korkar. Bu, onlar için Bireyselliğin bir türü demektir; sanatçının kendi konusunu kendisi seçip o konuyu istediği gibi işlemesinin bir sembolüdür. Toplum bu davranışında kendine göre oldukça haklıdır. Sanat Bireyselliktir ve Bireysellik rahatsız edici, ayrıştırıcı bir güçtür. Sonsuz gücü de burada saklıdır. Bozmaya çalıştığı şey; üslûbun tekdüzeliği, gelenek köleliği, alışılmışlıkların hükümranlığı ve insanın bir makineye indirgenmesidir.

Toplum, sanatta ortaya konulanı kabul eder, bu, eseri takdir ettiği için değil, onu değiştirmeyeceği içindir. Klasik eserleri bütün olarak yutarlar ama tadına varmazlar. Kaçınılmaz gördükleri klasik eserlere tahammül ederler ve zarar veremedikleri için de onlar hakkında atıp tutarlar.

Oldukça gariptir ya da kişinin kendi bakış açısını düşündüğümüzde o kadar da garip değildir ki, klasiklerin olduğu gibi kabullenilmesi çok büyük zararlar verir. Shakespeare'in ve İncil'in sorgusuz sualsiz kabullenilmesi de bu söylediğime bir örnektir.

İncil söz konusu olunca, dini otoritenin görüşleri meseleye dâhil olur; bu yüzden bunun üzerinde durmama gerek yok. Ama söz konusu Shakespeare olunca, oldukça açık olan bir şey var ki o da toplumun, onun oyunlarındaki ne güzellikleri ne de hataları gördüğüdür. Eğer güzellikleri görselerdi, tiyatronun gelişmesine karşı çıkmazlardı; diğer yanda eğer hataları görselerdi, tiyatronun gelişimine yine karşı çıkmazlardı.

Gerçek şu ki, toplum, bir ülkenin klasiklerini o ülkede sanatın gelişimini denetlemek için kullanır. Klasikleri birer otoriteye indirgerler. Klasikleri, güzelliğin yeni biçimlerde özgürce ifade edilmesinin önüne geçmek için adeta bir sopa gibi kullanırlar. Bir yazara hep neden başka biri gibi yazmadığını ya da bir ressama neden başka biri gibi resim yapmadığını sorarlar ama şu çok açıktır ki o yazar ya da ressam böyle bir şey yaparsa sanatçı olmaktan çıkar. Güzelliğin yeni bir biçimi onların asla hoşuna gitmez ve bu yeni biçimler karşılarına çıktığında öyle çok sinirlenirler ve şaşırırlar ki her zaman şu iki aptal cümleyi söyleyip dururlar: biri sanat eserinin oldukça anlaşılmaz olduğu, diğeri ise sanat eserinin fena halde ahlâk dışı olduğudur.

Bence bu iki cümleyle kastettikleri şey: bir sanat eserinin anlaşılmaz olduğunu söylediklerinde, bir sanatçının yeni ve güzel bir şey yaptığı ya da söylediği, bir sanat eserinin fena halde ahlâk dışı olduğunu söylediklerinde ise, sanatçının güzel ve gerçek bir şey söylediği ya da yaptığıdır.

İlk cümle üslûba atıfta bulunur, ikincisi ise konuya. Ama onlar bu sözleri, tıpkı sıradan bir topluluğun ellerinin altında hazır bulunan kaldırım taşlarını öylesine, rasgele kullanması gibi, belli belirsiz kullanırlar. Örneğin, bu yüzyılda İngiliz halkının ciddi bir şekilde ahlâksızlık yaftası yapıştırmadığı tek bir gerçek şair ya da düzyazı yazarı yoktur. Bu yaftalar bizde, Fransa'da da Edebiyat Akademisi'nin verdiği resmi payelere eştir ve neyse ki İngiltere'de böyle bir kurumun tesisini oldukça gereksiz kılar. Kuşkusuz ki halk, kelime kullanımında oldukça özensiz davranır. Wordsworth'ü ahlâksız bir şair olarak nitelendirmelerinden daha doğal bir şey olamazdı

Wordsworth'e ahlâksız bir şair demeleri beklenilen bir şeydir. Wordsworth bir şairdi. Ama Charles Kingsley'e ahlâksız bir romancı demeleri sıradışıdır. Kingsley'in metinleri çok kaliteli şeyler değildi. Ama ağızları torba değil ki büzülsün. Bu sözler sanatçıyı tabii ki rahatsız etmez. Gerçek sanatçı kesinlikle kendine inanandır, çünkü o mutlak biçimde kendisidir.

Ama İngiltere'de bir sanat eseri ortaya koyan sanatçının, eserinin gün yüzüne çıkmasının hemen ardından, halkın kendini ifade aracı olan popüler basın tarafından son derece ahlâki ve zekice bulunarak göklere çıkarılması sonucu şüpheye düşüp, ciddi şekilde, eserini yaratırken şuurunun yerinde olup olmadığını, sonuç olarak bu eserin ona yaraşır bir eser olup olmadığını, ikinci kalite bir eser mi yoksa tamamen sanatsal değerden uzak, kalitesiz bir eser mi yarattığını kendi kendine sorgulayacağını hayal edebiliyorum.

Öte yandan; belki toplumu "ahlâksız", "anlaşılmaz," "egzotik" ve "sağlıksız" gibi sözcüklerle sınırlandırmakla onlara haksızlık ettim. Kullandıkları bir diğer sözcük daha var. Bu sözcük, "Marazi"dir. Bu sözcüğü çok sık kullanmazlar. Sözcüğün anlamı öyle basittir ki kullanmaktan korkarlar. Yine de kimi zaman kulağınıza çalınır ve arada sırada bu sözcüğe popüler gazetelerde rastlayabilirsiniz. Bu, bir sanat eseri için kullanılamayacak kadar gülünç bir sözcüktür. Marazilik, kişinin açıklayamayacağı bir duygu yoğunluğundan başka nedir ki?

Zaten, toplumdaki herkes Marazi'dir çünkü hiç kimse hiçbir şeye hiçbir açıklama getiremez. Ama sanatçı asla Marazi değildir. O, her şeyi açıklar. İşlediği konunun dışında kalır ve bu sayede eşi benzeri görülmemiş sanatsal etkiler oluşturur. Sırf Maraziliği konu edindiği için bir sanatçıya Marazi demek, Shakespeare'e 'Kral Lear'ı yazdığı için deli demek kadar aptalcadır.

Olayı bütünüyle ele aldığımızda, İngiltere'deki bir sanatçının, saldırıya uğramaktan kazanç sağladığını görürüz. Bireyselliği bu şekilde yoğunlaşır. Artık tamamen kendisi olur. Tabii ki saldırılar çok kaba, gayri ciddi ve arsızcadır. Ama hiçbir sanatçı bayağı bir akıldan zarafet ya da varoş bir zihinden üslûp beklemez. Bayağılık ve aptallık modern yaşamdaki iki gerçektir. Kişi doğal olarak bunlardan üzüntü duyar. Ama bunlar hayatın gerçekleridir. Bunlar da diğer her şey gibi, üzerine çalışmalar yapılabilecek konulardır. Modern gazetecilerle ilgili şunu söylemek de pek haksızlık olmaz, aleyhinde yazdıkları birinden, ortalıkta kimsecikler yokken her zaman özür dilerler.

Geçtiğimiz birkaç yıl içinde, halkın denetimi altında olan o kısıtlı sanat-suiistimali terminolojisine iki yeni sıfat eklendi. Biri 'sağlıksız' diğeri ise 'egzotik' sözcüğüdür. İkincisi sadece geçici bir mantarın ölümsüz, büyüleyici ve zarif sevimli orkideye karşı duyduğu öfkeyi anlatır. Bu sözcük övgü belirtir ama bu övgü hiçbir önem arz etmez. Ama 'sağlıksız' sözcüğü bir analizi hak eder. Çok ilginç bir sözcüktür. Öylesine ilginç bir sözcüktür ki sözcüğü kullanan insanlar ne anlama geldiğini bilmezler.

Peki, bu sözcük ne anlama gelir? Sağlıklı ya da sağlıksız bir sanat eseri ne demektir? Kişinin bir sanat eseri için kullandığı bütün terimlerin, mantık çerçevesinde kullanılmak şartıyla, ya üslûpla, ya konuyla ya da her ikisiyle birden alakası vardır.

Üslûp açısından baktığımızda, sağlıklı bir sanat eseri, üslûbuyla, eserde kullanılan malzemenin -bu malzeme bir sözcük, bronz, bir renk ya da fildişi olsun- güzelliğinin hakkını veren ve o güzelliği estetik bir tema oluşturmak adına kullanan eserdir.

Konuya gelince; sağlıklı bir sanat eseri, konusu sanatçının mizacının izlerini taşıyan ve kaynağını doğrudan oradan alan eserdir. Kısacası, sağlıklı bir sanat eseri hem mükemmelliğe hem de kişiliğe sahip olandır.

Elbette eserin üslûbu ve konusu birbirinden ayrılamaz; birdirler. Fakat analizlerin amaçlarını ve estetik etkinin bütünlüğünü yakalamayı bir kenara koyarsak, bu ikisini mantık çerçevesinde ayırabiliriz.

Öte yandan, sağlıksız bir sanat eseri; üslûbu oldukça açık, eski-moda ve alelade olan; konusu sanatçı istediği için değil, bu konu üzerinden para kazanılacağı düşünüldüğü için seçilen eserdir. Hatta toplumun sağlıklı dediği popüler roman, aslında tamamen sağlıksız bir üretimdir ve toplumun sağlıksız dediği bir roman ise, her zaman güzel ve sağlıklı bir sanat eseridir.

Toplumun bu sözcükleri yanlış kullanmasından dolayı en ufak bir şikâyetim olmadığını söylememe

gerek yok sanırım. Sanatın ne olduğunu anlamadan bu kelimeleri nasıl düzgün kullanabilirler ki? Ben sadece yanlış kullanımı gösteriyorum ve bunun ardında yatan anlamın ve yanlış kullanımın kökenini açıklamanın gayet basit olduğunu söylüyorum. Bunun kökeni barbarca bir otorite anlayışından ileri gelir. Bunun kökeni, otoritenin yozlaştırdığı bir toplumun Bireyselliği anlamadaki ya da takdir etmedeki yetersizliğidir. Tek kelimeyle, eylemi kontrol etmek isterken iyi ya da kötü niyetli olabilen, Düşünce ya da Sanatı denetlemek istediğindeyse sadece rezilce ve kötü niyetli olan ve adına Kamuoyu denilen vahşi ve eğitimsiz olgudan ileri geliyor.

Aslında kamunun fiziksel gücü adını verebileceğimiz şey, kamuoyundan daha faydalı bir şeydir. İlki iyi bir şey olabilir. Ama ikincisinin aptalca olduğu su götürmez bir gerçektir. Sıklıkla, gücün bir sav olmadığı söylenir. Fakat bu tamamen kişinin ne kanıtlamak istediğine bağlıdır.

İngiltere'deki monarşik yönetim ya da Fransa'daki feodalizm gibi geçtiğimiz birkaç yüzyılın en önemli sorunları tamamen fiziksel güç yardımıyla çözülmüştür. Bir devrim gerçekleşirken kullanılan şiddet, toplumu anlık olarak güçlü kılabilir.

Halkın, kalemin kaldırım taşından daha güçlü olduğunu ve sözlü saldırı kadar da ağır bir silah

olabileceğini anladığı gün yandığımız gündü. Hemen gazeteciler aradılar, buldular, geliştirdiler ve endüstriyel, dolgun maaşlı uşaklar yaptılar. Bu, iki taraf adına da üzüntü duyulması gereken bir durumdur. Barikatın arkasında asil ve kahramanca birçok şey bulunabilir. Ama başyazının ardında önyargı, aptallık, dedikodu ve zırvalardan başka ne olabilir? Ve bu dördü bir araya gelince, çok büyük bir güç ortaya çıkar ve yeni otoriteyi böylece oluşturmuş olurlar.

Eskiden insanlar kirli paltolarını askılara asarlardı. Ama şimdi basın var. Bu şüphesiz ki bir ilerleme. Ama yine son derece kötü, yanlış ve moral bozucu. Birisi -Burke müydü?- gazeteciliğin dördüncü güç olduğunu söylemişti. Bu, o zamanlar için şüphesiz ki doğruydu. Ama şimdilerde tek güç olduğu bir gerçektir. Gazetecilik diğer üçünü yedi bitirdi. Zamanın efendileri hiçbir şey söylemiyor, ruhun efendilerinin de söyleyecek hiçbir şeyi yok ve Avam Kamarası'nın da söyleyecek hiçbir şeyi yok ve bunu da söylüyorlar. Artık gazeteciliğin hükümranlığı altındayız. Amerika'da Başkan dört yıl boyunca görevde kalır, ama gazetecilik sonsuza dek sürer.

Neyse ki gazetecilik Amerika'daki yetkisini en büyük ve en zalim noktaya taşıdı. Bunun doğal bir sonucu olarak da bir isyan ruhu yaratmaya başladı.

Mizaçlarına göre insanlar buna gülüyor ya da mideleri bulanıyor. Ama basın artık eskiden olduğu gibi gerçek bir güç değil. Artık ciddiye alınmıyor. İngiltere'de gazetecilik, birkaç iyi bilinen durum dışında bu derece canilik aşamasına gelmediğinden dolayı hâlâ büyük bir faktör ve önemli bir güçtür.

Gazeteciliğin insanların özel hayatları üzerinde uygulamaya çalıştığı zorbalık bana oldukça sıradışı geliyor. Gerçek şu ki toplumun bilinmeye değer şeyler dışında her şeyi bilmek için doymak bilmez bir merakı var. Bunun farkında olan ve tüccarların sahip olduğu bazı alışkanlıklara sahip olan gazetecilik, bu merakları giderir.

Geçtiğimiz asırlarda halk, gazetecilerin kulaklarını deyim yerindeyse tulumbaya çivilerdi. Bu gerçekten iğrençti. Günümüzdeyse gazeteciler artık kendi kulaklarını anahtar deliklerine çiviliyorlar. Bu çok daha da kötü.

Durumu daha da kötüleştiren ise bu konudaki en büyük suçun, bulvar gazetelerine yazan eğlendirici gazeteci tayfasına ait olmaması. Mesleğe ve topluma asıl büyük zarar, şu sıralarda da yaptıkları gibi, toplumun gözü önündeki büyük bir devlet adamının, bir politik düşünce liderinin özel hayatını eşeleyip duran ve toplumu bu olayı tartışmaya, olayı çözmek için yetki kullanmaya, görüşlerini bildirmeye ve sadece görüş bil-

dirmekle kalmayıp onları uygulamaya yönlendiren ve bu devlet adamlarını da bütün hususlarda partilerine, ülkesine emirler yağdırmaya yani aslında kendilerini küçük duruma düşürmeye davet eden; ciddi, düşünceli, ağırbaşlı gazeteciler tarafından veriliyor.

Kadın ya da erkek, kimsenin özel hayatı topluma anlatılmamalıdır. Bu, halkı hiç ama hiç ilgilendirmez. Fransa'da bu işleri daha iyi hallederler. Mahkemelerde görülen boşanma davalarının ayrıntılarını insanlar eğlensinler ve bu konuda atıp tutsunlar diye açıklamazlar. Tek söylenen, boşanmanın gerçekleştiği ve boşanma kararının çiftlerden birinin isteği üzerine alındığıdır.

Aslında Fransa'da gazetecilere sınırlamalar getiriyorlar ve sanatçılara nerdeyse mutlak bir özgürlük tanıyorlar. Biz ise burada gazeteciye sonsuz özgürlük tanıyor, sanatçıyı ise tamamen kısıtlıyoruz. Yani İngiliz kamuoyu, iyi şeyler yapan adamın önünü kesiyor, yolunu tıkıyor, onu çarpıtıyor ama gazeteciyi de çirkin, iğrenç, hatta mide bulandırıcı şeyleri de yayması için zorluyor. Öyle ki, dünyadaki en ciddi gazetecilere ve edepsiz gazetelere sahibiz. Burada zorlamadan bahsetmek hiç de abartı olmaz.

Korkunç şeyleri basmaktan zevk alan kimi gazeteciler olduğu gibi, yoksul olduğu için skandalları düzenli bir gelir kapısı olarak gören gazeteciler de muh-

temelen vardır. Ama bunları basmaktan hoşlanmayan, bunları basmanın yanlış olduğunu bilen ki sırf işlerini devam ettirdikleri sağlıksız koşullar onları topluma, toplumun istediklerini vermeye ve mümkün oldukça fazla kişiye bu haberleri ulaştırıp onları tatmin etmeye zorladığı için bunu yapan çok iyi yetişmiş gazeteciler olduğuna da eminim. Eğitimli insanlar için bu konumda olmak gerçekten çok alçaltıcı bir durum ve eminim onların çoğu da bunu gerçekten hissetmekte.

Ama gelin işin bu lüzumsuz yanını bir kenara bırakalım ve sanat içindeki popüler denetim konusuna, yani sanatçılara hangi türü, ne şekilde hangi malzemeyi kullanmasıyla ilgili dayatmalarda bulunan kamuoyu meselesine geri dönelim. İngiltere'de bundan kaçmayı başarabilen sanat dallarının, halkın ilgilenmediği sanat dalları olduğunu söylemiştim. Ancak halk tiyatroyla ilgilenmektedir ve geride bıraktığımız son on-on beş yılda tiyatroda hatırı sayılır bir gelişme sağlansa da, bu gelişmenin, popüler istekleri kendilerine bir ölçü olarak almayı reddeden ve sanatı sırf bir arz-talep meselesi olarak görmeyen birkaç bireysel sanatçı sayesinde meydana geldiğini de önemle vurgulamalıyız.

Muhteşem ve parlak kişiliğiyle, içerisinde gerçek anlamda renkli öğeler bulunduran üslubuyla, şaklabanlıkta değil de hayal gücünde ve entelektüel yaratıcılıktaki yeteneğiyle Mr. Irving topluma istediği şeyi vermeye çalışsaydı, en popüler şekillerde en po-

püler oyunları yazabilir ve bir insanın isteyebileceği tüm para ve şöhreti kazanabilirdi. Ama onun amacı bu değildi. Onun amacı belirli şartlar ve belirli formlar altında, bir sanatçı olarak kendi mükemmelliğine erişmekti. Başta çok az kişiye hitap ediyordu: artık birçok kişiyi eğitir durumda. Toplumda hem bir tat hem de bir mizaç yarattı. Toplum onun sanatsal başarısını takdir eder oldu. Hâlbuki bu başarının, sanatçının, toplumun standartlarını kabul etmeyip kendi standartlarını oluşturması sonucu olduğunu toplumun bilip bilmediğini çok merak ediyorum. Onların standartlarıyla, tıpkı şu an Londra'daki popüler tiyatroların bazılarının olduğu gibi, Lyceum da ikinci sınıf bir sahne olurdu. Onlar anlasalar da anlamasalar da, sanatsal tat ve mizacın bir yere kadar toplum içinde oluşturulduğu ve toplumun bu değerleri geliştirme yetisinin bulunduğu da bir gerçektir. O zaman sorun şu: Neden toplum daha uygar hale gelmiyor? Kapasiteleri var. Onları durduran ne?

Tekrar söylemeliyiz ki, onları durduran şey, sanatçı ve sanat eserleri üzerinde uygulanmak istenen otoritedir. Lyceum ve Haymarket gibi belli tiyatrolara, halk daha doğru bir ruh haliyle geliyormuş gibi görünüyor. Bu iki tiyatroda da, kendi seyircilerinde sanatın hitap ettiği mizacı oluşturmayı başaran bireysel sanatçılar olagelmiştir -ve Londra'daki her tiyatronun kendi seyircisi vardır- Sanat mizaca seslenmektedir. Peki, bu mizaç nedir? Bu mizaç, verilen mesajı kavrayabilme ile ilgilidir. Hepsi budur.

Eğer insan bir sanat eserine, o eser ve sanatçısına otorite uygulamak için yaklaşırsa, bu şekilde o eserin hiçbir sanatsal yönünü göremez. Sanat eseri, izleyeni hükmü altına almalıdır, izleyen sanat eserini değil. İzleyicinin görevi verilen mesajı almaktır. İzleyici, ustanın çalacağı keman gibi olmalıdır. Kendi mantıksız görüşlerinden, sanatın ne olup olmaması gerektiğine dair tuhaf fikirlerden ve aptalca önyargılarından ne derece kurtulursa, söz konusunu olan sanat eserini de o derece anlayacak ve takdir edecektir.

Bu durum özellikle İngiliz kadın ve erkeklerinin tiyatroya giden avam kesimi için geçerlidir. Ama aynı oranda eğitimli olarak adlandırılan insanlar için de doğrudur. Eğitimli birinin sanata dair fikirleri sanatın şu âna kadar aldığı şekillerden çıkarken, yeni sanat eserleri sanatın şu âna kadar hiçbir zaman almadığı şekilleri almasıyla güzeldir ve bunu geçmişin standartlarıyla değerlendirmek, gerçek mükemmelliğinin reddi sayılabilecek bir standartla değerlendirmek demektir.

Hayal gücüne dayalı bir yolla ve hayal gücüne dayalı şartlar altında yeni ve güzel intibalar edinebilen bir mizaç, sanat eserinin tadına varabilecek tek mizaçtır. Bu, heykel ve resim söz konusu olduğunda geçerli olduğundan çok, belki de tiyatro tarzı sanatlar konusunda geçerlidir. Bir resim ya da heykel zamanla savaş halinde değildir. Onlardan sonra ne gelir, kimse dikkate almaz. Sahip oldukları bütünlük hemen anlaşılabilir. Ama söz konusu edebiyatsa durum farklı-

laşır. Edebiyatın yarattığı etkinin bütünlüğünün fark edilmesi için epeyce bir zaman geçmelidir. Ve bu nedenden, tiyatroda, oyunun ilk perdesinde öyle bir şey gelişir ki bunun asıl sanatsal değeri üçüncü ya da dördüncü perdesine kadar anlaşılamayabilir.

Bu durumda sersem seyircimiz sinirlenip, bağırıp çağırıp, oyunu mahvedip sanatçıları kızdırmalı mıdır? Hayır. Dürüst insanın yapması gereken şey sessizce oturmak ve merakın, belirsizliğin, şaşkınlığın tadını çıkartmaktır. Kaba bir öfkeyle gitmemelidir oyuna. Sanatsal bir mizaç yakalamak için gitmelidir. Ortaya konan eser hakkında ahkâm kesmek değildir onun görevi. Seyirci, bir sanat eserini değerlendirecek bir hakem değildir. O, eser hakkında kafa yormasına ve eğer eser başarılıysa, onu bambaşka biri yapan bencillikten -bilgisizliğinin ya da bilginin bencilliğinden- soyutlanmasına izin verilen kişidir. Tiyatroyla ilgili bu durumun pek de kabul edildiğini sanmıyorum.

"Macbeth" ilk kez, günümüzün Londra seyircisi önünde sergilenseydi, birçok seyircinin, anlamsız ve komik sözleriyle cadıların ilk sahnede gösterilmesine şiddetle karşı çıkacağını tahmin edebiliyorum. Ama oyun bittiğinde "Macbeth"teki cadıların kahkahalarının en az "Kral Lear"daki deliliğin kahkahası kadar korkunç, Othello'daki Iago'nun kahkahası kadar ürpertici olduğunu fark ederler.

Hiçbir sanat izleyicisi bir tiyatro izleyicisinin ihtiyaç duyduğu kavrama kabiliyetinden daha fazlasına ihtiyaç duymaz. Otorite uygulamaya çalıştığı anda hem sanatın hem de kendisinin düpedüz düşmanı olur. Sanat buna kulak asmaz, bundan seyirci zararlı çıkar.

Aynı şey romanda da geçerlidir. Popüler otorite ve popüler otoritenin kabul edilmesi ölümcüldür. Thackeray'in "Esmond"u güzel bir sanat eseridir çünkü sanatçı eseri kendisini memnun etmek için yazmıştır. Diğer romanlarında, "Pendennis"de, "Philip"de, hatta bazen "Vanity Fair"de yazar, okuyucu kitlesinin fazlasıyla farkındadır ve bu sayede doğrudan toplumun beğenisini kazanmak ya da onlarla dalga geçmek için yazdığından eseri mahveder.

Gerçek bir sanatçı toplumun ne istediği ile ilgilenmez. Toplum, onun için yoktur. Sanatçının canavarı uyutmak ya da onu beslemek için vereceği haşhaşlı ya da ballı pastaları yoktur. O, bu işi popüler romancıya bırakır.

Şu an İngiltere'de kimseyle kıyas dahi edilemeyecek bir romancımız var: Mr. George Meredith. Fransa'da daha iyi sanatçılar var belki ama Fransa'da hayat görüşü bu kadar geniş, bu kadar çeşitli, hayal gücüyle bu kadar bezenmiş kimse yoktur. Rusya'da ise, kurgu eserlerdeki acının ne boyutlara ulaşabileceği hakkında daha parlak fikirleri olan hikâye anlatıcıları

var. Ama kurgu eserlerin felsefi boyutu Meredith'den sorulur.

Onun insanları sadece yaşamaz, zihinde de var olurlar. Kişi bu insanları sonsuz farklı açıdan görebilir. Bu insanlar laflarını esirgemezler. İçlerinde ve etraflarında ruh vardır. Yorum bakımından zengin ve simgesellerdir. O hızlı hareket eden insanları yaratan kişi, onları kendi zevki için yaratmıştır ve hiçbir zaman okuyucunun ne istediğini sorgulamamış, onların ne istediğini önemsememiş, onlara kendisini öyle ya da böyle etkilemeleri ya da bir şeyi dikte etmeleri adına tek bir fırsat bile tanımadan kendi kişiliğini yoğunlaştırmaya ve kendi bireysel eserlerini ortaya koymaya devam etmiştir. Başlangıçta kimselerin dikkatini çekmemiştir. Ama bu önemli değildir. Sonra birkaç kişi farkına varmaya başlamıştır. Bu yine onu değiştirmemiştir. Artık birçok kişinin ilgi alanındadır. Ama o hâlâ aynıdır. O, eşi benzeri olmayan bir romancıdır.

Süsleme sanatlarında da durum pek farklı değildir. Halk, ne koşulda olduğunu göremediği için sadece körlerin yaşayabileceği evlerde gözleri gören insanların yaşamasını sağlayacak kadar cezbedici geleneklere, gerçekten acınası bir azimle bağlanmıştır; oysa bu geleneklerin, uluslararası görgüsüzlüğün sergilendiği Büyük Sergi'ye ait doğrudan gelenekler olduğuna inanıyorum. Güzel şeyler yapılmaya başlandı, kumaş boyamacılarının elinden güzel renkler çıktı, sanatçının aklına güzel desenler geldi ve güzel şeylerin yararı, değeri ve önemi ortaya kondu.

Halk buna gerçekten öfkelendi. İtidallerini kaybettiler. Saçma sapan şeyler söylediler. Kimse umursamadı. Hiç kimse, bir diğerinden -bir zerre dahi olsa- daha kötü değildi. Halkın otoritesini kimse kabul etmedi. Bunların sonucu olarak da günümüzde, ince bir zevkin yansımadığı, güzel bir dekora bulanmamış, güzelliğe hak ettiği değerin verilmediği, modern bir evle karşılaşmak neredeyse imkânsız. Doğrusu, insanların günümüzdeki evleri genel hatlarıyla oldukça büyüleyici. İnsanlar büyük oranda modernleşmiştir. Fakat ev dekorasyonu, mobilya ve benzeri alanlarda görülen devrimin bu sıradışı başarısının, halkın çoğunluğunun bu gibi konularda çok ince zevkler geliştirmesiyle hiçbir alakası olmadığını da belirtmek gerekir. Bu başarının nedeni bunları yapan ustaların güzel olanı yapmaktan aldıkları zevkin farkına varmaları ve toplumun isteklerinin bağnazlığının, çirkinliğinin farkına varıp, onların isteklerine cevap vermekten kaçınmalarıdır.

Günümüzde bir odayı, ikinci el eşyalar satan bir müzayededen eşyalar almadan, birkaç yıl önceki evler gibi döşemek imkânsız olurdu. Bu eşyalar artık yapılmıyor. Ne kadar karşı çıkarlarsa çıksınlar, insanlar artık evlerinde göz alıcı bir şeyler bulundurmalıdırlar. Onlar adına ne kadar iyi olmuş ki bu sanat meselelerindeki otoriter anlayış fiyaskoyla son bulmuştur.

O halde, bu meselelerde otoritenin kötü bir şey olduğu açıktır. İnsanlar bazen hangi tip iktidar altında

yaşamanın kendileri için en uygun olduğunu sorguluyorlar. Bu soruya tek bir cevap vardır: Bir sanatçı için en uygun iktidar, var olmayan iktidardır. Kendisi ve eseri üzerindeki her türlü otorite gülünçtür.

Despot iktidarlar döneminde sanatçıların güzel eserler verdiğinden bahsedilir. Ama işin aslı pek de öyle değildir. Sanatçılar despotların ayaklarına, kendileri hakkında hüküm verecek kişiler olarak değil de, gezgin mucize yaratıcıları, göz alıcı parlak kişiler olarak, eğlenmek ve beğenilmek için, barış içinde yaşamalarına göz yumulsun, yaratmalarına izin verilsin diye gitmişlerdir.

Despotlar hakkında söylenecek iyi bir şey varsa o da şudur ki, bir birey olan despot kültürlü olabilecekken diğer yandan bir canavarı andıran halk kitlesi ise kültürsüzdür. Bir kral ya da imparator yere eğiliyorsa bu, bir ressamın düşürdüğü fırçayı vermek için olabilir, oysa demokrasi bir sanatçının önünde eğiliyorsa bilin ki bu, yalnızca çamur atmak içindir. Ve aslında demokrasinin imparator kadar eğilmesine de gerek yoktur. Hatta niyeti çamur atmak ise şayet, eğilmesine bile gerek yoktur. Ama kralı da bu halk kitlesinden ayrı tutmanın gereği yok; sonuç itibariyle her türlü otorite eşit miktarda kötüdür.

Üç çeşit despottan bahsedebiliriz. Beden üzerinde baskı kuran despot. Ruh üzerinde baskı kuran despot.

Ruh ve beden üzerinde baskı kuran despot. İlkinin adı Prens'tir. İkincisinin adı Papa'dır. Üçüncüsünün adı Halk'tır.

Bir Prens işlenebilir. Böyle birçok Prens olmuştur. Ama Prens'te tehlikeli bir yön de vardır. Verona'daki kara bayramdaki Dante, Ferrara'nın tımarhanesindeki Tasso geliyor insanın aklına. Sonuç olarak bir sanatçının, Prenslerin boyunduruğunda yaşamaması daha makbuldür. Papa da eğitimle işlenebilir. Böyle birçok Papa olmuştur, kötü Papalar da olagelmiştir. Kötü papalar Güzelliği, maalesef, iyi Papaların düşünceden nefret ettiği derecede tutkuyla sevmişlerdir. Papalığın zulmüne insanlık çok şey borçludur. Papalığın kazanımlarının ise, insanlığa müthiş bir borcu vardır.

Ama Vatikan'ın gök gürültüsünün yarattığı belagat sürüyor olsa ve diğer yanda şimşeğinin gücü azalmış olsa da, sanatçıların Papalarla yaşamaması, onlar için daha hayırlıdır. Kardinaller meclisinde Cellini hakkında, genel hukuk ile genel otoritenin onun gibi insanlar için olmadığını söyleyen kişi bir Papaydı ve Cellini'yi hapse tıkan bu aynı Papa yüzünden Cellini, öfkesinden hasta düşene kadar hapiste kalmış, bu ruh halinin etkisiyle bizzat kendisi hakkında bir hayal âlemi yaratmış, güneşin parlak ışıklarının hücresine girmesini hayranlıkla izlemiş, bu hayranlığın peşine düşerek hücresinden kaçmanın yollarını aramış, sonunda kuleden kuleye atlayarak gizlice kaçmış, şafak vaktinin sersemletici havasında yerlerde sürünmüş,

kendisini yaralamış, bir bağcı tarafından bulunup üzeri üzüm yapraklarıyla örtülmüş ve yine aynı bağcı tarafından at arabasıyla, güzel şeyleri seven ve bu sebeple Cellini'yi önemseyen birisinin yanına götürülmüştür.

Papalarda tehlikeli bir taraf vardır. Halka gelince, onlar ve otoriteleri neyin nesidir ki? Belki de halktan ve onun otoritesi hakkında yeterince konuştuk. Onların otoritesi kör, sağır, korkunç, anlamsız, trajik, komik, ciddi ve belirsiz bir şeydir. Bir sanatçı için halkla birlikte yaşamak imkânsızdır. Tüm despotlar rüşvet verir. Halk ise hem rüşvet verir hem de gaddarlık eder. Onlara otorite uygulayabileceklerini kim söylemiş? Onların özünde yaşamak, dinlemek ve sevmek vardır. Görünen o ki birileri onlara büyük bir haksızlık yapmış. Onlar, kendilerinden daha kötü olanları taklit ederek kendilerine yazık ettiler. Prens'in asasını ellerine almaya yeltendiler. O asayı nasıl kullanabilirler ki? Papa'nın üçlü tacını geçirdiler kafalarına. Bu yükü nasıl taşıyabilirler? Tıpkı kalbi kırık bir palyaço gibiler ya da ruhu henüz doğmamış bir papaz. Güzeli seven herkes onlara acısın. Güzelliği sevmeseler dahi, onlar da kendilerine acısın. Onlara diktatörlük oyununu kim öğretti?

Üzerinde durmamız gereken daha birçok nokta var. Mesela, Rönesans mükemmel bir dönemdi çünkü hiçbir sosyal sorunu çözmeye çalışmadı, bu meselelerle ilgilenmedi; ama bireyin özgürce, güzelce ve doğal

olarak gelişmesine izin verdi ve bu sayede muhteşem bireysel sanatçılar ve muhteşem bireysel insanlar ortaya çıkardı.

XIV. Louis'nin modern devleti yaratarak, sanatın bireyselliğini katlettiği ve her şeyi, tekrar etmenin monotonluğunda ve hükmetme sevdasının bayağılında canavarlaştırdığı ve antik tarzla yeni usûlleri birleştiren ifade özgürlüklerinin tamamını tüm Fransa'da yok ettiğinden bahsedilebilir.

Fakat geçmişin artık önemi yoktur. Şimdiki zamanın da hiçbir önemi yok. Kafa yormamız gereken şey gelecektir. Çünkü geçmiş, insanın olmamış olması gerekendir. Şimdiki zaman ise insanın olmaması gerekendir. Gelecek ise sanatçıların izdüşümüdür.

Bu şekilde ortaya konan bir modelin uygulanmasının zor olduğu ve insan doğasına aykırı olacağı elbette söylenecektir. Bu kesinlikle doğrudur. Hiç kullanışlı değildir ve insan doğasına aykırıdır. Ama sırf bu yüzden dahi denemeye değerdir ve böylesi bir modeli önermemiz de bundandır.

Kullanışlı bir model nedir? Kullanışlı bir model, ya zaten var olandır ya da şu anki koşullarda uygulanabilecek olandır. Ama karşı çıkılan şey tam olarak şu anki koşullardır ve bu koşulları kabul edecek herhangi

bir model yanlış ve aptalca olacaktır. Bu modelin sunduğu şartlar ortadan kalkacak ve insan doğası değişecektir. İnsanoğlunun, doğası hakkında bildiği tek şey, değiştiğidir. Değişim insanda bel bağlayabileceğimiz tek özelliktir. Çöken sistemler genelde insan doğasının gelişimine ve büyümesine değil de, sürekliliği üzerine kurulu olanlardır.

XIV. Louis'nin hatası, insan doğasının her zaman aynı kalacağını düşünmesiydi. Bu hatasının sonucunda ise Fransız Devrimi oldu. Bu, hayran olunası bir sonuçtu. İktidarların yaptığı hataların tüm sonuçları oldukça hayranlık vericidir.

Şunu da hatırlatalım ki, Bireysellik insana beraberinde mide bulandırıcı bir görev teranesiyle gelmez; görev, başkalarının istediğini sadece onlar istiyor diye yapmaktan başka bir şey değildir. Çirkin bir özveri teranesiyle de gelmez; o da ilkel bir sakatlama alışkanlığının süregitmesinden başka bir şey değildir.

Yani, Bireysellik insan üzerinde hiçbir yaptırım uygulamaz. Tam tersine, insana kendisi üzerinde uygulanacak hiçbir yaptırıma izin vermemesini söyler. İnsanları iyi olmaya zorlamaz. İnsanların, kendi hallerine bırakıldığında iyi olduğunu bilir. İnsan, Bireyselliği kendi içinden çıkarıp geliştirecektir. Artık, insan Bireyselliği günümüzde bu şekilde geliştirmektedir.

Bireyselliğin kullanışlı olup olmadığını sormak Evrimin kullanışlı olup olmadığını sormak gibi bir şeydir. Evrim hayatın kanunudur ve Bireyselliğe yönelen Evrim dışında hiçbir Evrim yoktur. Bu eğilim ifade edilmezse, yapay bir sendeleme, hastalık ya da ölüm meydana çıkar.

Bireysellik aynı zamanda özentiden ve bencil olmaktan da kaçınacaktır. Uygulanan otoritenin akla hayale gelmeyecek zorbalıklarının sonuçlarından biri de, sözcüklerin doğru ve basit anlamlarının dışına çıkarılması ve asıl anlamlarının tam tersini ifade etmek için kullanılmasıdır.

Sanatta doğru olan herhangi bir şey, hayatta da doğrudur. Günümüzde, istediği gibi giyinen birine özenti denebiliyor. Oysa böyle yapan kişi son derece doğal bir şekilde davranmaktadır. Bu tür meselelerde özenti; insanın başkasının zevkine göre giyinmesi demektir ve başkasının zevki çoğunluğun zevki olduğundan, büyük ihtimalle de çok zevksiz olacaktır. İnsan kendi kişiliğini ortaya koyacak şekilde yaşayınca, hatta hayatının temel amacı kendini geliştirmek olunca, hemen bencil damgası yer. Ama aslında bütün insanlar böyle yaşamalıdır. Bencillik bir insanın dilediği gibi yaşaması değil, diğer insanların, o insandan, kendileri gibi yaşamaları talebinden kaçınmasıdır.

Ve bencil olmamak diğer insanların hayatlarına karışmadan, diledikleri gibi yaşamalarına müsaade etmektir. Bencillik, her zaman aynı tiplerin ortaya çıkacağı kesin bir tektiplilik hedefler. Bencil olmayan ise sonsuz sayıda çeşitliliği oldukça zevkli bir şey olarak algılar.

İnsanın kendine ait düşünceleri olması bencillik değildir. Kendi düşünceleri olmayan bir kişi hiçbir şeyi düşünmez. Başkalarının, insanlardan kendileri gibi düşünmelerini, aynı görüşlere sahip olmalarını beklemeleri asıl bencilliktir. Neden insanlar başkaları gibi düşünmek zorunda olsun ki? Eğer düşünebiliyorsa, zaten muhtemelen başkalarından farklı düşünecektir. Eğer düşünemiyorsa zaten ondan düşünce gerektiren herhangi bir şey beklemek çok zalimce olur.

Kırmızı bir gül sırf kırmızı olmak istiyor diye bencil değildir. Eğer gül, bahçedeki diğer tüm çiçeklerin kırmızı ve gül olmasını isteseydi bu çok bencilce olurdu.

Bireyselliklerinde insanlar oldukça doğal olacaklar ve kesinlikle bencil olmayacaklar, sözcüklerin anlamlarını bilecekler. Onları özgür, güzel yaşantılarında keşfedecekler. İnsanlar şu an oldukları gibi bencil de olmayacaktır. Çünkü bencil, diğer insanlar üzerinde sürekli bir hak iddia edendir ama Bireyselliğe inanan biri bunu yapmayı istemeyecektir. Çünkü bu, ona zevk vermeyecektir.

İnsanoğlu Bireyselliğin farkına vardığında, aynı anda sempatiyi de fark edecek ve insanlara özgürce, kendiliğinden sempati duymaya başlayacaktır. Günümüze kadar insanlar sempati kavramını pek geliştirememiş, içini dolduramamıştır. İnsanın sadece acıya sempatisi vardır ve acıya duyulan sempati, yüksek mertebeden bir sempati olamaz. Her türlü sempati güzeldir ama acıya duyulan sempati en az güzel olanıdır. Çünkü bencillikle iç içedir. Marazileşmeye eğilimlidir. İçinde her zaman kendi güvenliğimiz için korkuya kapılma payı vardır. Körler ya da dışlanan insanlar gibi olmaktan ve hiç kimsenin bizi önemsemeyeceğinden korkarız.

Böyle bir düşünce tarzı da garip biçimde sınırlayıcıdır. İnsan, hayatın sadece hastalıklarına ve dertlerine değil, bütünlüğüne, güzelliğine, keyif ve enerjisine, sağlık ve özgürlüğe karşı da bir sempati duymalıdır. Elbette ne kadar geniş çaplı bir sempati duyarsak, durum da o kadar zorlaşır. Bu, bencil olmamayı daha da gerekli kılar. Her insan bir dostunun hastalığı karşısında aynı acıyı hissedebilir ama bir dostun başarısına sevinmek gerçekten çok sağlam bir kişilik gerektirir- hatta gerçek bir Bireyselci kişilik.

Günümüzün modern rekabet ve yer edinme mücadelesinin yarattığı stres altında, böyle bir sempatiye oldukça nadir rastlanır ve her yerde oldukça yaygın olan -muhtemelen en çirkin yüzünü İngiltere'de gösteren- kurallara itaati ve birörnek olmayı amaçlayan ahlâksız idealler tarafından bastırılır.

Acıya karşı duyulan sempati tabii ki her zaman var olacaktır. Bu, insanoğlunun ilk dürtülerinden biridir. Bireysel hayvanlar, yani daha üstün hayvanlar, bunu bizimle paylaşır. Ama şu da unutulmamalıdır ki mutluluğu paylaşmak, tüm dünyadaki mutluluk miktarını artırır ama acıyı paylaşmak duyulan acıyı azaltmaz. İnsana, kötülüğe karşı dayanma gücü verebilir ama kötülüğü ortadan kalkmaz. Vereme üzülmek hastalığı iyileştirmez, bunu Bilim yapar. Sosyalizm yoksulluk sorununu, Bilim de hastalık sorununu çözdüğünde, duygu sömürücülerin alanı daralacak ve insanın sempati alanı genişleyecek, insan daha sağlıklı ve içten olacaktır. İnsanların mutluluğu, diğer insanların mutlu hayatlarını düşününce çoğalacaktır. Çünkü geleceğin Bireyselliği mutluluk sayesinde gelişecek, yayılacaktır. İsa, toplumu yeniden inşa etmeye kalkmadı ve sonuç olarak insanlara anlattığı Bireysellik, sadece acı yoluyla ya da yalnızlık içinde fark edilebildi.

İsa'ya borçlu olduğumuz idealler, toplumu tamamen terk eden ya da reddeden insanların idealleridir. Ama insan doğası gereği sosyaldir. Tebai kenti bile eninde sonunda insanlarla dolmuştur. Ve münzevi, nihayet kişiliğinin farkına varsa da hayat tarzı sonucu genellikle yoksullaşmış bir kişiliktir.

Öte yandan acının, insanın kendisini fark edebileceği bir yöntem olduğu gerçeği tüm dünyayı büyülemiş durumdadır. Kürsülerde ve platformlarda üstünkörü konuşanlar ve üstünkörü düşünenler genel-

likle dünyanın zevke olan düşkünlüğünden sızlanıp dururlar. Ama şu âna kadar dünya tarihinde yegâne amacın zevk ya da güzellik olduğu, çok nadiren görülmüştür. Acının yüceltilmesi dünyayı çok daha fazla egemenliği altına almıştır. Tüm azizleri ve şehitleriyle, kişinin kendisine yaptığı eziyete olan sevgisiyle, kişinin kendisini yaralamasına olan tutkusuyla, bıçaklarla açtığı derin yaralarla ve değnek darbeleriyle; bu düşünceye göre Ortaçağcılık gerçek Hıristiyanlıktır ve Orta Çağ İsa'sı gerçek İsa'dır. Rönesans etkisini göstermeye başladığında ve hayatın güzelliklerine ve yaşama sevincine dair yeni fikirler getirdiğinde insanlar, o zamana kadar bildikleri İsa'yı anlayamaz oldu. Sanat bile bunu bize gösterir.

Rönesans ressamları İsa'yı, bir bahçede ya da bir sarayda diğer çocuklarla oynayan ya da annesinin kollarında uzanırken ona ya da bir çiçeğe ya da bir kuşa gülümseyen bir çocuk olarak, ya da dünya etrafında asilce dolaşan soylu, azametli bir figür olarak ya da ölümden yaşama uzanan kendinden geçişte yükselen bir figür olarak çizdiler. Onu çarmıha gerili halde çizdiklerinde bile, zalim insanların acı çektirdiği güzel bir Tanrı olarak gösterdiler. Ama İsa, insanların aklını çok meşgul etmiyordu. Onlara zevk veren şey, hayran oldukları erkeklerin ve kadınların resimlerini yapmak ve dünyanın güzelliğini göstermekti. Birçok dini resimler yaptılar-hatta çok çok fazla yaptılar ve biçimin ve onlara ilham veren şeylerin monotonluğu, sanat adına oldukça kötü ve bıktırıcıydı. Bu durum, toplumun sanat meselelerine karışmasının bir sonucudur

ve üzücüdür. Ama onların ruhları, resmini çizdikleri şeyde yoktu.

Raphael, Papa'nın portresini çizdiğinde muhteşem bir ressamdı. Madonna'larını ve bebek İsaları çizdiğinde ise mükemmel bir sanatçı olmanın yanından bile geçemezdi.

İsa'nın Rönesans'a yönelik hiçbir mesajı yoktu ve bu gerçekten harikaydı çünkü Rönesans İsa'nınkiyle çok da uyuşmayan bir ideal getirdi ve artık gerçek İsa'nın temsilini bulmak için orta çağ sanatına geri dönmemiz gerekmektedir. Orta Çağ sanatında İsa, bozulan, sakatlanandır, hoş çehresi gözümüzü okşayacak biri değildir çünkü Güzellik bir sevinç kaynağıdır; güzel kıyafetleri yoktur çünkü bu da bir sevinç sebebi olabilir; muhteşem bir ruha sahip bir dilencidir; ruhu ilahi olan bir yabancıdır; ne mala mülke ne de sağlığa ihtiyacı vardır; o, mükemmelliğini acıyla fark eden bir tanrıdır.

İnsanın evrimi ağır ağır gerçekleşir. Ön yargısı ise oldukça hızlı gelişir. Acının, insanın kendini fark etme yollarından bir tanesi olarak öne sürülmesi gerekirdi. Şimdi bile, dünyada bazı yerlerde, İsa'nın mesajı gereklidir.

Modern Rusya'da yaşayan kimse muhtemelen mükemmelliğini acı çekmeden fark edemezdi. Birkaç Rus sanatçı kendilerini sanat yoluyla var etti; orta çağ karakterleri olan bir kurguda, çünkü o, edebiyatın egemen renginin insanın acı çekerek kendisini var etmesinden doğar.

Fakat sanatçı olmayanlar ve yaşadıkları hayat dışında başka bir yaşam şekli bilmeyenler içinse acı, mükemmelliğe açılan tek kapıdır. Rusya'da şu anda bulunan iktidarın sistemi altında mutlu mesut yaşayan bir Rus, ya insanın ruhu olmadığını ya da eğer varsa, geliştirmeye değer olmadığına inanıyor olsa gerek.

Bir musibet olduğunu bildiği için otoriteyi reddeden ve o sayede kişiliğini fark ettiği için acıyı buyur eden bir Nihilist, gerçek bir Hıristiyan'dır. Onun için Hıristiyanlık ideali tek gerçek şeydir.

Ama İsa otoriteye karşı gelmemişti. Roma İmparatorluğu'nun ve paralı askerlerin emperyal otoritesini kabul etmişti. Yahudi kilisesinin dini otoritesine de katlandı ve uygulanan şiddeti şiddet uygulayarak geri püskürtmedi.

Daha önce de söylediğim gibi, toplumun yeniden inşası gibi bir derdi yoktu. Ama modern dünyanın böyle dertleri var. Modern dünya, yoksulluğu ve ay-

rılmaz parçası olan acı çekmeyi yok etmeyi hedefliyor. Acıdan ve beraberinde gelen azaptan kurtulmak istiyor. Bunu yapması için Sosyalizme ve Sosyalizmin metodu olarak Bilime güveniyor.

Hedeflediği şey, kendini mutluluk aracılığıyla anlatan bir Bireyselliktir. Bu Bireysellik daha önce gelmiş geçmiş bütün Bireysellik akımlarından daha büyük, daha bütün, daha sevimli olacaktır.

Acı, mükemmelliğe giden tek yol değildir. Geçicidir ve bir protestodur. Yanlış, sağlıksız, adaletsiz bir çevreyle bağlantılıdır. Yanlışlar, hastalıklar ve adaletsizlikler ortadan kaldırıldığında, gidecek başka bir yeri olmayacaktır. Artık görevi bitecektir. Oldukça başarılı ama nerdeyse tamamlanmış bir görevdi bu. Etki ettiği alan da zaten gün geçtikçe azalmaktadır.

İnsanoğlunun bunu özleyeceğini de sanmıyorum. İnsanın şu âna kadar aradığı şey aslında, ne acı ne de zevk; sadece Hayattır. İnsan dolu dolu, tam olarak, mükemmel bir şekilde yaşamanın yollarını aramıştır.

Diğerlerini bir şeylerden mahrum bırakmadan ve acı çektirmeden bunu yapmayı başardığında ve yaptığı her şey ona zevk verdiğinde daha aklı başında, daha sağlıklı, daha uygar, daha kendi olacaktır. Haz, Doğanın sınavı, onay işaretidir. İnsan mutluyken, kendisiy-

le ve çevresiyle uyum içerisindedir. Sosyalizmin, istese de istemese de hizmetkârı olduğu yeni Bireyselcilik, mükemmel bir uyum olacaktır.

Yeni Bireyselcilik, Yunanların bir zamanlar peşine düştüğü ama ona ulaştıklarında, özgür düşüncelerini bir yana bırakarak besledikleri için kölesi haline geldikleri ve fark edemedikleri şey olacaktır; Rönesans'ın da aradığı ve kölesi olduğu ama onları açlıktan öldürdükleri için, sanat dışında, fark edemedikleri şey olacaktır. Bütün olacak ve onun üzerinden her insan kendi mükemmelliğine erişecektir. Yeni Bireyselcilik, yeni Helenizm olacaktır.

OSCAR WILDE

sosyalizm ve insan ruhu

Otorite, acımasızca, abartılı bir şekilde ya da zalimce kullanıldığında, kendisini ortadan kaldıracak olan isyan ruhunu ve Bireyselliği ortaya çıkararak aslında faydalı olur. Belli bir miktarda yumuşakbaşlılıkla kullanıldığında ve ödüllerle desteklendiğinde ise toplumu, akla hayale gelmeyecek derecede yozlaştıran bir hal alır. Bu durumda insanların kendilerine uygulanan baskının farkına varma şansı azalır ve başları okşanan hayvanlar gibi, bayağı bir konforun içinde, diğer insanların düşünceleriyle, diğer insanların belirlediği standartlara göre yaşadıklarının, diğer insanların ikinci el saydığı kıyafetleri giydiklerinin ve hiçbir zaman kendileri olamadıklarının farkına varmaksızın yaşamaya devam ederler.

Oscar Wilde'ı bir Sosyalist olarak düşünmek, pek çok insan için şaşırtıcıdır oysa Wilde, bu düşünceleri ile yer yer Marx'ın sosyalist düşüncesine ve Komünist idealine yaklaşır. İnsanların başkaları için kendilerinden vazgeçercesine çalışmasını istemez; sermayenin tek bir elde toplanmasının getireceği zararlardan, mülkiyeti koruyan bir devlet anlayışının halkını nasıl ezdiğinden ve hiçleştirdiğinden bahseder... Haksız mıdır?

7 ₺
KDV DAHİL

0716332
BBD

ISBN: 978-605-4849-01-7
9 786054 849017